

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KOMUNIKACIJOS FAKULTETAS
BIBLIOTEKININKYSTĖS IR INFORMACIJOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Irena Malachova,

Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų programos studentė

KOMPIUTERINĖS MOBIS PROGRAMOS DIEGIMAS LIETUVOS
MOKYKLŲ BIBLIOTEKOSE

MAGISTRO DARBAS

Vadovė doc. Vita Mozūraitė

Vilnius, 2008

REFERATO LAPAS

Malachova, Irena

Ma Kompiuterinės MOBIS programos diegimas Lietuvos mokyklų bibliotekose : magistro darbas / Irena Malachova; bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų programos studentė; mokslinė vadovė doc. V. Mozūraitė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas. – Vilnius, 2008. – 51, lap. : lent.: diagr. – Maš. inr. – Santr. angl. – Bibliogr.; psl. 44 – 46 (35 pavad.).

UDK 027.8 (474.5)

Reikšminiai žodžiai: mokyklos biblioteka, Lietuva, MOBIS programa, informacinis raštingumas, katalogavimas, komplektavimas, bibliotekininkas.

Darbo tikslas – apžvelgti ir įvertinti mokykloms skirto kompiuterinio leidinių katalogo MOBIS diegimą Lietuvos mokyklų bibliotekose, diegimo etapus ir programos funkcines galimybes. Darbo uždaviniai: išanalizuoti MOBIS sistemą, jos struktūrinę dalį, apklausti Lietuvos mokyklų bibliotekininkus apie MOBIS programos diegimą jų darbo vietose, sistemos privalumus ir trūkumus.

Tyrimui atlikta anketinė apklausa Lietuvos mokyklų bibliotekose elektroniniu būdu. Anketos, skirtos mokyklų bibliotekų darbuotojams.

Pirmoje darbo dalyje atlikus straipsnių analizę, išdėstyta teorinė darbo dalis. Joje apžvelgiami MOBIS programos diegimo etapai, paskirtis, sandara, funkcinės galimybės.

Tiriamąjame darbo dalyje pateikiami apžvelgti ir išanalizuoti atlikto tyrimo rezultatai: įvertintos programos funkcinės galimybės, jos privalumai ir trūkumai.

Daroma išvada, kad elektroninio katalogavimo galimybės plačios. Kompiuterinio katalogo panauda mokyklų bibliotekose bus pastebima ir pilnai praktikuojama po kelerių metų, kai bus suteikta metodinė ir dalykinė pagalba didžiausiai daliai mokyklų bibliotekų, kai sustiprės materialinė mokyklų bibliotekų bazė, sumažės bibliotekininkų nekvalifikuotumas, mokyklų administracijos abejingumas mokyklos bibliotekai.

Darbas gali būti naudingas mokyklų direktoriams, bibliotekininkams keičiant mokyklos bibliotekos veiklą, plečiant jos funkcijas, integruojant ją į ugdymo procesą šiuolaikinėje informacijos ir žinių visuomenėje.

TURINYS

Įvadas		4
1. Mokyklos biblioteka ir MOBIS diegimas		6
Mokyklos bibliotekų kaita		6
MOBIS diegimo etapai		7
Paskirtis	10	
Sandara	10	
2. MOBIS funkcinės galimybės bibliotekininkui		12
Katalogavimas		12
Komplektavimas		19
Paieška	21	
Vadovėlių tvarkymas	21	
Skaitytojų aptarnavimas		22
3. MOBIS funkcinės galimybės		24
4. MOBIS taikymas mokyklų bibliotekose: anketinis tyrimas		25
Atlikto tyrimo metodika		26
Išvados		41
Bibliografinių nuorodų sąrašas		44
Santrauka anglų kalba		47
Priedas		49
<i>1. priedas</i> Anketos pavyzdys		

IVADAS

XXI amžiuje Lietuvoje valstybinės institucijos ir žiniasklaida daug dėmesio skiria “informacinei” arba “žinių” visuomenei plėtoti, užsiima praktiniu informacijos technologijų (IT) diegimu. Valstybinės institucijos suinteresuotos neatsilikti nuo Europos Sąjungos ir kaimyninių, ypač Baltijos šalių, lygio.

Visuomenės informaciniam raštingumui ugdyti ir realizuoti būtinos technologijos ir priemonės, kurioms kurti ir vystyti reikalingos kompiuterinės instrumentinės priemonės, informacijos technologijų specialistai, palanki valstybės ir visuomenės aplinka bei abipusis jų suinteresuotumas.

Diegiant naujas technologijas bibliotekose buvo įgyvendinta vieninga Lietuvos bibliotekų sistemos idėja, siekianti užtikrinti nūdienos reikalavimus atitinkančią šalies dokumentų bibliografinę apskaitą. Buvo sukurta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistemos (LIBIS) programa. Pagrindinis LIBIS tikslas – visuomenės informacinis aprūpinimas – buvo užfiksuotas Lietuvos bibliotekų plėtros programoje ir informacinės visuomenės kūrimo Lietuvoje programoje.¹

Tai būtina sąlyga kuriant žinių visuomenę Lietuvoje ir tampant jai pasaulio informacijos sistemos dalimi.

LIBIS projektas vykdomas nuo 1997 metų. Sistemos kūrimas, diegimas ir priežiūra vykdoma visose Lietuvos viešosiose bibliotekose, mokslo bibliotekose; mokymo paslaugos. Projekto tikslas – sukurti sistemą pagrindiniams bibliotekų procesams automatizuoti: nuo katalogavimo ir komplektavimo iki skaitytojų aptarnavimo bibliotekoje ir internetu bei integruoti Lietuvos bibliotekas į bendrą tinklą. Pagrindinis projekto iššūkis – daugiakalbis duomenų valdymas, paieška ir atvaizdavimas. Sistemoje nėra katalogavimo ir kitų procesų dubliavimo.²

Mokyklos bibliotekai, kaip svarbiai mokyklos daliai, tenka patirti ir įveikti visus švietimo ir kultūros kaitos procesus, žengiant kartu su informacine visuomene. Tai apima ne tik pakitusį aptarnavimą, požiūrį į vartotoją, fondą, bendradarbiavimą su mokyklos administracija, pedagogais, informacinių gebėjimų dėstymą mokyklos bibliotekoje ir

---

¹ LIBIS: idėja, virtusi tikrove, 1–5 p.

² Projektai, 4 p.

intensyvią jos integraciją į visą pakitusį ugdymo procesą, bet taip pat ir efektyvią informacijos ieškos sistemos kaitą. Mokyklos biblioteka, nenorėdama atsilikti nuo šiuolaikinėmis technologijomis aprūpintų viešųjų ir akademinių bibliotekų turi taip pat turėti elektroninį katalogą, kuris palengvintų viso fondo apskaitą, tvarkymą, fonde esančių informacijos šaltinių išdavimą. Šiuolaikiniams vaikams korteliniai katalogai atrodo ypač archaiški, o pripratę naudotis jais vaikai, patekę į kitą aplinką, gerokai sunkiau įvaldo elektroninio katalogo galimybes.

Po ilgo ekspertų darbo užsibrėžusi tikslą mokyklas aprūpinti šiuolaikine fondo tvarkymo ir informacijos paieškos priemone, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija paskelbė konkursą ir 2003 metais suteikė licenciją UAB „Sintagma“ sukurtai MOBIS (Mokyklų bibliotekų informacinė sistema) programinei įrangai.

Tai sprendimas mokyklų ar nedidelių organizacijų bibliotekoms, padedantis pakeisti tradicinius bibliotekos darbo metodus, žengti svarbų žingsnį į informacinių technologijų amžių ir leidžiantis visiškai automatizuoti bibliotekos darbą: kataloguoti, komplektuoti fondus, aptarnauti skaitytojus, pateikti katalogą intranete ir internete, apskaityti ir valdyti visus bibliotekinio darbo procesus.³

MOBIS programos diegimas Lietuvos mokyklų bibliotekose vykdytas trimis etapais.

Šio magistro darbo tikslas – apžvelgti ir įvertinti mokykloms skirto kompiuterinio leidinių katalogo MOBIS diegimą Lietuvos mokyklų bibliotekose, diegimo etapus ir programos funkcines galimybes.

Darbo uždaviniai: išanalizuoti MOBIS sistemą, jos struktūrines dalis, apklausti Lietuvos mokyklų bibliotekininkus apie MOBIS programos diegimą jų darbo vietose, sistemos privalumus ir trūkumus.

---

³ Sistema mažoms bibliotekoms. 1p.

1. MOKYKLOS BIBLIOTEKA IR MOBIS DIEGIMAS

1.1. MOKYKLOS BIBLIOTEKOS KAITA

Mokyklos biblioteka yra neatskiriama mokymo proceso dalis. Mokyklos biblioteka teikia informaciją ir idėjas, kurios yra esminės sėkmingai veiklai šiandienos informacijos ir žinių visuomenėje. Mokyklos biblioteka suteikia mokiniams viso gyvenimo mokymosi įgūdžių, skatina ir įgalina juos tapti atsakingais piliečiais.

Mokyklos biblioteka teikia mokymosi paslaugas, knygas ir išteklius, kurie įgalina visus mokyklos bendruomenės narius kritiškai mąstyti ir efektyviai naudotis informacija visų tipų laikmenose ir formatuose. Vienos iš pagrindinių mokyklos bibliotekos funkcijų yra:

- paremti mokinių siekimą įgyti ir taikyti įgūdžius, reikalingus bet kokios formos ar pobūdžio informacijai vertinti ir naudoti, taip pat jautrumą bendruomenėje vykstantiems komunikacijos procesams;
- teikti prieigą prie vietos, regiono, nacionalinių ir pasaulinių išteklių, kurie atveria besimokantiems skirtingas idėjas, patirtį ir nuomones.<...>⁴

Beveik nuo pat savo atsiradimo mokyklos buvo didaktinės, t.y. informacija jose buvo pakartojama pagal schemą: mokytojas pateikia ją mokiniui, šis pakartoja ją skaitydamas vadovėlį ir perpasakoja dar kartą mokytojui. Papildomai informacijos ieškoti tekdavo retai. Ypač tvirtai ši schema buvo įsitvirtinusi sovietiniais laikais, kai drauge su informacijos cenzūravimu ir griežta bibliotekų priežiūra buvo sudaroma garantija, kad moksleivis savarankiškai nesuras kokios nors komunistinei valdžiai nepriimtinos informacijos. Mokyklos bibliotekos tuomet labiau veikė kaip vadovėlių ir programinės literatūros saugyklos, taip pat nemažai dėmesio skyrė laisvalaikio skaitymui reikalingai literatūrai kaupti.

Tačiau pasikeitus laikams, pakitus požiūriui į mokyklas, ugdymą, ėmus akcentuoti savarankišką darbą ir projektinį ugdymą, pasikeitė ir mokyklos bibliotekos funkcijos, veiklos pobūdis, uždaviniai, siekiai. Mokyklos bibliotekos kaitą ėmė įtakoti:

- informacinės visuomenės atsiradimas ir raida;
- mokymosi proceso kaita;
- informacinių gebėjimų pirmenybė prieš faktų žinojimą;
- informacijos ir komunikacijos technologijų raida;
- informacijos laikmenų raida;

---

⁴ IFLF/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms. 1–2 p.

- bibliotekos vadybos sistemos;
- kompiuterinių programų raida;
- internetas, duomenų bazės, elektroninis paštas;
- elektroninis katalogas.

Mokykla pradėjo orientuoti į tam tikrą mokslo tiriamojo darbo pobūdį, prisitaikydama prie moksleivių smalsumo ir noro patiems susirasti norimą informaciją. Mokytojas tampa "smalsumo žadintuoju", padedančiu moksleiviams formuluoti klausimus ir nukreipiančiu juos prie įvairių informacijos šaltinių mokykloje ir už jos ribų. Toje veikloje jam aktyviai talkina mokyklos biblioteka, nes moksleiviai pirmiausia joje aktyviai ieško žinių ir kuria savo mokomąją medžiagą. Naujoji biblioteka veikia kaip informacijos centru, kuriame ne tik kaupiama ir saugoma informacija, bet ir teikiamos įvairios informacinės, edukacinės, kultūrinės paslaugos. Tinkamai sukomplektuotame mokyklos informacijos centro fonde (taip pat ir elektroniniame) moksleiviai gali naudotis įvairaus sudėtingumo informacijos šaltiniais, išmoksta ieškoti informacijos, ją kritiškai analizuoti ir apdoroti, tokiu būdu kurdami naują informaciją.

Naujos mokyklos kriterijus: išmokti mokytis yra svarbiau, negu išmokti žinoti. Jei mokyklos biblioteka yra tinkamai integruota į mokymo procesą, yra tinkamai sutvarkyta, tuomet ja besinaudojantys moksleiviai gauna pagalbines priemones, padedančias mokytis visą gyvenimą, t.y. jie išsiugdo tokius informacinius gebėjimus, kurie jiems bet kur ir bet kada leidžia veikti savarankiškai informacijos laukuose.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos palaipsniui taip pat keičiasi. Nesibaigianti mokyklų reforma palietė ir bibliotekas. Vis daugiau jų orientuojasi į tapsmo informacijos centrais procesą. Mokyklų bibliotekos palaipsniui kompiuterizuojamos. Jau daugiau nei 470 šalies mokyklų moksleivių knygų mokyklų bibliotekose ieško sėdėdami prie kompiuterio. Tai atlikti sudaro galimybę šalies bibliotekose įdiegtas elektroninis leidinių katalogas arba vadinamoji mokyklų bibliotekų informacinė sistema MOBIS.⁵

1.2. MOBIS DIEGIMO ETAPAI

Švietimo ir mokslo ministerija licenciją UAB "Sintagma" sukurtai MOBIS (Mokyklų bibliotekų informacinė sistema) programinei įrangai įsigyti yra nupirkusi visoms šalies bendrojo lavinimo mokykloms. Įranga diegiama tik apmokius bibliotekų personalą, nes kitu

⁵ Elektroninėmis paslaugomis moksleivius skatins naudotis mokyklų bibliotekos. 4 p.

atveju mokyklos bibliotekos personalas nežinos, kaip dirbti su MOBIS sistema. Apmokius darbuotojus, mokyklos gauna UAB "Sintagma" kurtą MOBIS programinę įrangą bei nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos elektroninį katalogą kompaktiniame diske, kuriame galima rasti visų leidinių aprašus.⁶

2003 metais Švietimo ir mokslo ministerija pirmame etape MOBIS programos diegimą ir programos išbandymą buvo numachiusi 10-tyje Lietuvos mokyklų bibliotekų. Programos įgyvendinimui pirmame etape reikalauta, kad bibliotekos privalo turėti tinkamai įrengtas patalpas, kompiuterinę techniką, į kurią galėtų įdiegti MOBIS programą, turi būti išplėtotas kompiuterinė infrastruktūra, dirbti kvalifikuoti darbuotojai, įgiję patyrimo kompiuterizuojant bibliotekos darbą. Mokyklos bibliotekoje turi būti sudarytos puikios sąlygos mokinių ir mokytojų informaciniam išugdyti, mokytis, mokyti bei savarankiškai naudotis visa esančia technika bibliotekoje. Kompiuteriu, kuriame įdiegiama programa, negali naudotis mokyklos skaitytojai. Priežastis – galimas duomenų bazės sugadinimas. (Nors duomenų bazė turi specialius saugiklius, tačiau neretai moksleiviai panaudoja visas savo jėgas ir žinias, kad pergudrautų sistemą.) Šis (dar vadinamas administraciniu) kompiuteris – pagrindinė priemonė bibliotekoje įgyvendinant MOBIS programą. Kiekviena bibliotekos laikmena ir kiekvienas moksleivis gauna savo brūkšninį kodą, todėl reikalingas ir brūkšninis kodų skaitytuvas knygos kodų nuskaitymui ir skaitytojų aptarnavimui. Įsigyjant MOBIS bibliotekoms tenka įsigyti ir knygų brūkšninius kodus.

Kaišiadorių m. Algirdo Brazausko vidurinė mokykla viena pirmųjų įsidiėgė pažangią MOBIS sistemą.

Šioje bibliotekoje - 200 darbo vietų iš jų 33 kompiuterizuotos. Bibliotekininkių darbo vietos taip pat kompiuterizuotos, jos didelį dėmesį skiria kvalifikacijai kelti dalyvauja kursuose ir seminaruose, organizuoja seminarus rajono ir respublikos bibliotekininkams.⁷

Šios mokyklos bibliotekininkėms, siekiančioms gero skaitytojų aptarnavimo, buvo labai reikalinga programinė įranga, kuri suteiktų galimybę greičiau ir kokybiškiau aptarnauti mokyklos bendruomenę. Ši programa iš esmės palengvina bibliotekininko darbą, suteikia galimybę patogiai tvarkyti mokyklos bibliotekos leidinių fondą, juo patogiai naudotis. Leidinių katalogavimas, komplektavimas, tvarkymas, paieška ir skaitytojų aptarnavimas vykdomi greitai ir efektyviai. MOBIS programa leidžia mokiniams atlikti leidinių paiešką, peržiūrėti, kuriuos leidinius gali pasiimti iš karto, kuriuos vėliau, susidaryti literatūros sąrašus pagal temas ir pan.

---

⁶ Elektroninėmis paslaugomis moksleivius skatins naudotis mokyklų bibliotekos. 4 p.

⁷ MOBIS – paprasta, modernu, efektyvu. 3 p.

Turinti interneto ryšį mokykla MOBIS sistemos pagalba gali jungtis prie kitų bibliotekų katalogų, pvz. LIBIS sistemos, kitų tarptautinių sistemų, kopijuoti leidinių aprašus. Tai leidžia atlikti specialus tarpbibliotekinis protokolas.

Pirmojo MOBIS sistemos diegimo etapo metu mokyklų bibliotekininkės dalyvavo trijų dienų MOBIS programos kursuose ir gavo daug informacijos, naujienų. Po MOBIS programos apmokymų, ši buvo pradėta diegti mokyklos bibliotekoje. Nuo 2005-ųjų Algirdo Brazausko mokykloje ir kitose, dalyvavusiose pradiniam etape, skaitytojai aptarnaujami kompiuterizuotai.

Pirmosios Lietuvos mokyklos, kurioms teko išbandyti MOBIS programą, pradėjusios dirbti, išsyk ėmė analizuoti teigiamas ir neigiamas sistemos puses. Sistemos kūrėjams tokia ekspertinė pagalba itin naudinga, nes jie galėjo taisyti programos trūkumus ir tobulinti ją.

Greičiausiai ir efektyviausiai įdiegusios MOBIS programą Kaišiadorių m. Algirdo Brazausko vidurinės mokyklos bibliotekininkės pačios moko šalies bibliotekininkus dirbti su kompiuterine programa MOBIS. Kursai vyksta jų bibliotekoje. Bibliotekininkai pamato, kaip realiai veikia programa MOBIS ir kokios šios sistemos galimybės.

2004 m. pagal Švietimo ir mokslo ministerijos MOBIS sistemos diegimo programą į antrąjį etapą buvo įtrauktos kitos 60 Lietuvos mokyklų bibliotekų. Apmokymai buvo organizuojami pedagogų profesinės raidos centre (PPRC) Vilniuje ir Kaišiadorių m. Algirdo Brazausko vidurinės mokyklos bibliotekoje. Programos kūrėjai UAB "Sintagma" ir pirmojo etapo mokyklų bibliotekininkai konsultuoja MOBIS programos diegimo klausimais, dalijasi patirtimi su Lietuvos mokyklų bibliotekininkais, pradėjusiais dirbti su šia programa. UAB "Sintagma" internete yra sukūrusi puslapį forumą, kuriame Lietuvos mokyklų bibliotekininkai gali pateikti iškilusius klausimus dėl darbo su programa ir gauti atsakymus.

„Vis daugiau Lietuvos moksleivių naudojami galimybėmis, kurias suteikia elektroninis leidinių katalogas. Jis leidžia ne tik užsisakyti knygas, bet ir sudarinėti leidinių sąrašus, rezervuoti knygas iš anksto. Mokiniai gali efektyviau planuoti savo mokymosi krūvį,“ – teigia UAB „Sintagma“ vykdomasis direktorius Albertas Šermokas.⁸

Ne visose mokyklose dirbama su MOBIS programa, tačiau tikimasi, kad tokią galimybę savo lankytojams galės pasiūlyti visos Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos paskutiniajame trečiajame programos diegimo etape. Buvo planuota, kad iki 2006 metų pabaigos visos šalies bendrojo lavinimo mokyklos įsidięs MOBIS sistemą, tačiau dėl nepakankamai spartaus mokyklų bibliotekų kompiuterizavimo, lėšų trūkumo ir kai kurių sistemos netobulumų MOBIS diegimo

---

⁸ Baigiamos kompiuterizuoti šalies mokyklų bibliotekos. 1 p.

darbai sulėtėjo. Ir besibaigiant 2007-iesiems metams dar nėra pusė Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekų nesinaudoja MOBIS.

1.3. PASKIRTIS

MOBIS (Mokyklos bibliotekos informacinė sistema) – tai sprendimas nedidelei mokyklos ar organizacijos bibliotekai, padedantis pakeisti tradicinius bibliotekos darbo metodus, žengti svarbų žingsnį į informacinių technologijų amžių ir leidžiantis visiškai automatizuoti bibliotekos darbą: kataloguoti, komplektuoti fondus, aptarnauti skaitytojus, pateikti katalogą intranete ir internete, apskaityti ir valdyti visus bibliotekinio darbo procesus.

MOBIS programa yra suderinta su dauguma bibliotekų darbe naudojamais standartais:

1. UNIMARC/B – bibliografinio įrašo įvedimui ir saugojimui;
2. ISO 2709 – bibliografinių įrašų apskaitimui su kitomis bibliotekomis;
3. UNICODE (ISO 10646) standartas – daugiakalbių duomenų kodavimui, įvedimui bei paieškai;
4. ISBD taisyklės – bibliografinio įrašo pateikimui;
5. LST „Bibliotekos fondo ir darbo apskaitos vienetai“ – fondų apskaitos standartai, kasdieninio darbo ir turimų dokumentų apskaitai;
6. UNIMARC/A – autoritetinių įrašų naudojimui informacijos paieškoje;
7. Z39.50 standartas – įrašų paieškai kituose kataloguose.⁹

1.4. SANDARA

Programą sudaro šie tarpusavyje susiję moduliai:

- Unimarc taisyklių ir koduotų duomenų žinių bazė;
- Vartotojų valdymas;
- Katalogavimas specialiais langais ir Unimarc formatu;
- Autoritetinių įrašų (vardų ir rubrikų) duomenų bazė;
- Komplektavimas. (galime registruoti sąskaitas, tiekėjus, užsakyti egzempliorius, juos registruoti ar nurašyti). Komplektavime taip pat galima :
  - Serialinių leidinių registracija;

---

⁹ MOBIS atmintinė vartotojui. 7 p.

- Komplektavimo ataskaitos (inventorinė, bendroji, papildoma knygos, gavimo bei nurašymo, fondų judėjimo aktai);
- Skaitytojų aptarnavimas, kur atliekama skaitytojų registracija, dokumentų išdavimas, vedama statistika);
- Katalogas per WWW, kuriame skaitytojas gali užsakyti reikiamus dokumentus;
- Integruotas LIBIS bibliografinių įrašų katalogas kompaktiniame diske;
- Skaitytojų importas iš Studentų ir moksleivių DB
- Vadovėlių bibliografinių įrašų importas iš *IS MOKYKLA* svetainės.¹⁰

Su programa dirbantys vartotojai yra suskirstyti į šias roles: skaitytojus, darbuotojus ir administratorius.

Skaitytojai gali atlikti bibliografinio įrašo (BĮ) paiešką ir juos peržiūrėti bei atlikti užsakymą, tvarkyti asmeninį katalogą.

Darbuotojai turi visas administratoriaus teises, išskyrus galimybes, tokias kaip ištrinti BĮ, naikinti skaičius, parodančius egzempliorius, sąskaitas, skaitytojus, eksportuoti bibliografinius įrašus, tvarkyti vartotojus ir jų teises, keisti kuoduotus duomenis, fondus ir apskaitos grupes, ištrinti duomenis apie tiekėjus, tvarkyti skaitytojų užsakymų atmetimo priežasčių sąrašą, importuoti vadovėlių aprašus iš ISO bei *IS MOKYKLA* svetainės.

Administratoriai gali atlikti visas sistemoje leistinas funkcijas. Jie atlieka visas informacinės sistemos palaikymo ir valdymo funkcijas. Informacinės sistemos administratoriai turi užtikrinti nuotolinį sistemos darbą, informacinių sistemų vartotojų valdymą, pateikti duomenis vartotojui, užtikrinti duomenų saugumą ir apsaugą.

Konkretus vartotojas lange gali atlikti tik tas funkcijas, kurias apibrėžia jo turimos teisės.

---

¹⁰MOBIS atmintinė vartotojui. 9 p.

2. MOBIS FUNKCINĖS GALIMYBĖS BIBLIOTEKININKUI

Nuo 2003 metų UAB „Sintagma“ sukurto ir diegiamo valstybės biudžeto finansuojamo projekto MOBIS dėka šiuolaikinės mokyklos biblioteka turi galimybę taikytis prie informacinės visuomenės poreikių.

Pastaruoju metu mokyklų bibliotekose didėjant bibliotekininkų krūviams, sparčiai daugėjant dokumentų ir vadovėlių kiekiui, griežtėjant bibliotekos dokumentų apskaitos reikalavimams, keičiantis skaitytojų poreikiams) MOBIS programinė įranga palengvina bibliotekininko darbą. UAB „Sintagma“ sukurtos MOBIS PĮ funkcijos leidžia efektyviai ir greitai sutvarkyti dokumentų fondą:

- katalogavimą;
- komplektavimą;
- paiešką;
- vadovėlių tvarkymą;
- skaitytojų aptarnavimą.

2.1. KATALOGAVIMAS

Bibliotekos dokumentų fondas yra bibliotekos, kaip socialinės institucijos, funkcionavimo pagrindas ir reikšmingiausias šaltinis visuomenės poreikiams tenkinti.

Bibliotekos fondas – tai visi bibliotekos dokumentai, sukaupti atsižvelgiant į jos paskirtį ir vartotojų reikmes. Tai nulemia pagrindines bibliotekos fondo funkcijas: kaupimo, žmonijos atminties išsaugojimo ir perdavimo, skleidimo. Švietimo institucijose fondai atlieka informacijos, mokslo, laisvalaikio, kultūros ir švietimo funkcijas, padedančias žmonių socializacijai.

Bibliotekos katalogo sudarymui ir funkcionavimui reikalinga visuma procesų, vadinamų katalogavimu. Bibliotekos fondo sudėtį ir turinį atskleidžia pagal nustatytas taisykles sudaryti ir kataloguose išdėstyti bibliografiniai įrašai.

Bibliotekos katalogas yra bibliografinių įrašų katalogas, atspindintis vienos ar kelių bibliotekų fonde esančius dokumentus. Pagal bibliografinių įrašų laikmenų rūšis katalogai gali būti įvairių rūšių: korteliniai, kompiuteriniai, knyginiai, mikrokatalogai.¹¹

---

¹¹ Bibliotekų katalogai : kurso programa bibliotekininkystės studijų krypties studentams 14-19 p.

Bibliotekų katalogai, kaip ir bet kuri informacijos paieškos sistema, atlieka indeksuotos komunikacijos, informacijos paieškos ir švietimo funkcijas. Bibliotekos katalogų komunikacijos funkcija įgyvendina nuotolinį bendravimą "vartotojas - katalogas - autorius". Kataloguotojas yra dokumente pateiktos informacijos interpretatorius, valdantis bibliotekos katalogo sudarymo metodus. Jo dėka realizuojamas autoriaus ir vartotojo bendravimas elektroninės informacijos erdvėje, o dažnai ir laike. Informacijos paieškos funkcija realizuojama, atliekant dokumento paiešką pagal vartotojo užklausą. Bibliotekos katalogai atlieka ir švietimo funkciją, ugdo vartotojo intelektą ir profesinį išprusimą.

Katalogavimas – tai visuma procesų, reikalingų elektroninių bibliotekos katalogų sudarymui ir funkcionavimui. Pagal nustatytas taisykles sudaryti ir kataloguose išdėstyti bibliografiniai įrašai atskleidžia bibliotekos fondo sudėtį ir turinį. Tai ne tik autoriaus pavardės, antraštės ar leidimo duomenų nurašymas nuo leidinio, bet ir kuo tikslesnis temos (dalykinės rubrikos) bei mokslo srities (universalios dešimtainės klasifikacijos indekso) pateikimas. Bibliografinio įrašo sudarymas t.y. nustatyta tvarka leidinio duomenų pateikimas, pagal kurį jis atpažįstamas ir surandamas.

Katalogavimas apima analitinį ir sintetinį dokumentų apdorojimą, katalogų organizavimą, tvarkymą ir redagavimą, katalogų sistemos bei katalogavimo technologinių procesų valdymą.

Pereinant nuo seno kortelinio katalogavimo prie elektroninio iš esmės pasikeitė bibliotekininkų darbas, pasikeitė ir skaitytojų aptarnavimas - nebeteko prasmės įvairių kartotekų, katalogų organizavimas ir tvarkymas, nebereikia ranka išrašyti šimtų lapų inventoriaus knygoje, beveik neliko būtinybės kataloguose tikrinti gaunamus naujus spaudinius, beveik nereikia ranka pildyti lapelių užsakant knygas iš saugyklų.¹²

Pirmieji kompiuterinio katalogavimo žingsniai buvo žengti Lietuvos M. Mažvydo nacionalinėje bibliotekoje (LNB) dar praėjusio devinto dešimtmečio pabaigoje. Buvo siekiama sukaupti nacionalinės bibliografijos įrašų rinkinį, kuriuo galėtų naudotis visi Lietuvos vartotojai. Staigios ekonominių bei politinių sąlygų permainos ir kompiuterinės technikos išplitimas padiktavo naujus sprendimus ir spartesnius jų įgyvendinimo tempus. Vienas iš tokių sprendimų yra kompleksinių kompiuterinių bibliotekinių sistemų diegimas ir vystymas. Atsirado galimybė bendrauti su užsienio šalių bibliotekomis, perimti jų patirtį bei žinias. Didėjantis informacijos srautas, augantis vis naujos informacijos poreikis skatini bibliotekas diegti naujas informacijos tvarkymo, saugojimo ir pateikimo technologijas. Patraukli

---

¹² Lietuvos MAB elektroniniam katalogui – 10. 8 p.

perspektyva savarankiškai daryti sprendimus, o naudojantis užsienio rėmimo fondų parama ir juos įgyvendinti padėjo žengti pirmuosius žingsnius.¹³

Pastaruoju metu iškilę nauji KK (kompiuteriniai katalogai) tyrimo ir naudojimo aspektai, kinta KK technologijos. Svarbiausi pokyčiai susiję su KK naudojimu bibliotekai dirbant tinkluose, OPAC (Online public access catalogue) funkcionavimu, bibliotekų dalyvavimu sudarant kompiuterinius katalogus.

Pirmasis bibliotekos kompiuterizavimo etapas - kompiuterinio knygų katalogo formavimas. Jis gali visiškai atlikti sisteminio, dalykinio, abėcėlinio bei kitų katalogų ir kartotekų funkcijas.

Kompiuterizuojantis Lietuvos mokykloms atsirado galimybių modernizuotis ir mokyklų bibliotekoms. Įdiegus kompiuterinę mokyklų bibliotekų informacinę sistemą mokyklų bibliotekose pakito informacinės ieškos sistemos. Įprastiniai popieriniai bibliotekos atributai: korteliniai katalogai ir kartotekos, skaitytojų formuliarai, apskaitos knygos ir kt. tampa kompiuterizuoti.

MOBIS turi savitą struktūrą, kuri leidžia atlikti kai kurias funkcijas, kurios neįmanomos arba labai komplikotos esant korteliniam katalogui. MOBIS praplečia prieš elektroninį katalogą buvusias katalogavimo galimybes.

Pasak elektroninį leidinių katalogą MOBIS įsidiegusių mokyklų bibliotekininkų, sistema iš esmės palengvina jų darbą. MOBIS sistema leidžia patogiai tvarkyti mokyklos leidinių fondą. Leidinių katalogavimas, komplektavimas, tvarkymas ir paieška vykdomi greitai ir efektyviai. Sistema taip pat leidžia jungtis prie kitų bibliotekų katalogų ir kopijuoti leidinių aprašus. Taip taupomas bibliotekininkų laikas.

Katalogavimas apima visas funkcijas, susijusias su bibliografiniu įrašu: jo kūrimą, paiešką, kopijavimą, redagavimą ir naikinimą.

Bibliografinių įrašų katalogas skirtas saugoti ir tvarkyti bibliografinius aprašus. Iki MOBIS PĮ, bibliografiniais įrašais buvo kortelės. Jas mokyklų bibliotekininkai labai dažnai pildydavo ranka, o kartais gaudavo atspausdintas mašinarščiu. Mokyklų bibliotekininkams, neturintiems tinkamos kvalifikacijos, katalogavimas buvo sunkus ir sudėtingas darbas, kuris dažniausiai būdavo atidedamas ateičiai ir galiausiai sustabdomas. Tik dalis Lietuvos mokyklų bibliotekų iki MOBIS PĮ diegimo bibliotekose turėjo tinkamai sutvarkytus išsamius, tvarkingus ir tinkamus naudotis katalogus.

PĮ ašis ir yra bibliografinis įrašas. Išsamus aprašas užtikrina efektyvią paiešką

---

¹³ Kompiuterinis katalogavimas Lietuvoje. 2 p.

sistemos vartotojams – tiek darbuotojams, tiek skaitytojams. Pildant katalogines korteles ranka neretai įsiveldavo aprašo klaidų, dėl kurių kartais sutrikdavo informacijos paieška. Pildant elektroninio katalogo atskirus laukus ir polaukius klaidų įveliama mažiau.

Kataloguoti – tai kurti ir kaupti bibliografinius įrašus, aprašančius visus bibliotekoje saugomus dokumentus. MOBIS PĮ, atvirkščiai nei seni korteliniai katalogai, turi pranašumų:

- įrašai sukuriama arba kopijuojami iš kitų bibliotekų katalogų;
- viename įrašė naudojami įvairių kalbų simboliai;
- prie įrašo gali būti saugomi pilnateksčiai dokumentai;
- įrašai susiejami hierarchiniais ir lygiagrečiais ryšiais su kitais kataloge esančiais įrašais;
- įrašai susiejami su autoritetinių duomenų bazių įrašais;
- spausdinami pačių vartotojų – bibliotekininkų, mokytojų, mokinių sudaryti dokumentų sąrašai.

Tai mažiau laiko sąnaudų reikalaujantys pranašumai. Greitas ir tikslus bibliografinių įrašų kopijavimas iš kitų bibliotekų katalogų sudaro galimybes kuo greičiau ir tiksliau kurti savo bibliotekos katalogą rekataloguojant ir įvedant naujus bibliografinius įrašus.

Šioje programos dalyje yra atliekami katalogavimo darbai, kurie apima:

- paiešką (bibliografinių įrašų, jau esančių kataloge, pagal apibrėžtus bibliografinio įrašo ar komplektavimo elementus);
- redagavimą, peržiūrą (Unimarc arba ISBD forma); naujo (bibliografinio) įrašo kūrimą:
  - užpildant bibliografinio įrašo elementus, naudojant specialiųjų langų arba Unimarc šablonus, priklausomai nuo kuriamo įrašo tipo;
  - kontroliuojant bibliografinį įrašą pagal Unimarc žinių bazę;
  - kopijuojant laukų ir polaukių reikšmes į kitus laukus ir plaukius;
  - pakeičiant redaguojamą bibliografinį įrašą išsamesniu įrašu, nukopijuotų iš kito katalogo;
  - sudarant bibliografinio įrašo sąsają su kitais bibliografiniais įrašais ir autoritetiniais įrašais.

Skirtingai nei spausdintiniuose kataloguose MOBIS programoje kiekvienas bibliografinis įrašas yra susietas su komplektavimo ir skaitytojų posistemiū. Kai kurie bibliografinio įrašo duomenys naudojami kuriant ataskaitas. Elektroniniai bibliografiniai aprašai visiškai atitinka iki šiol naudotus kortelinius aprašus. Tačiau skirtingai nei spausdintiniai, jie turi šiuos privalumus:

- bet kuriuo momentu galima jį papildyti arba pataisyti;
- paprasta sukurti kelių įrašų sąsają.

MOBIS PĮ aprašui kurti, redaguoti ar pildyti naudojami dviejų tipų šablonai:

- specialus. Jis sudarytas iš specialiųjų langų;
- Unimarc.

Bibliografinį įrašą galima peržiūrėti Unimarc ir ISBD (International Standard Bibliographic Description) formatais. Norint peržiūrėti bibliografinį aprašą (taip pat ir redaguoti, keisti, pildyti, eksportuoti, susieti, komplektuoti ir pan.), visų pirma reikia jį atsidaryti, t.y. surasti duomenų bazėje. Norint sukurti naują įrašą, visų pirma reikia patikrinti ar tokio dar nėra duomenų bazėje, o tam naudojama bibliografinių įrašų paieška.

Įrašų paieška. Skirtingai nei spausdintiniuose kataloguose pranašumas yra tai, kad MOBIS kataloge saugomų bibliografinių įrašų kiekis neapsunkina vartotojui paieškos, nes yra sukurta išplėstinė įrašų paieška pagal BĮ arba pagal komplektavimo duomenis. Naudojantis šia paieška galima rasti bet kurį bibliografinį įrašą kataloge net nežinant tikslaus dokumento pavadinimo, leidimo metų ir pan.

- Bibliografinių įrašų ieškoti galima pagal nustatytą paieškos elementų aibę:
  - BĮ Unimarc elementus: antraštę, autorius, leidimo metus, leidimo vietą, kalbą, koduotus duomenis, bet kurį žodį apraše ir pan.;
  - Komplektavimo duomenis: egzemplioriaus numerį, jo sukūrimo datą, fondą, šifrą, brūkšninį kodą, gavimo, užsakymo ar nurašymo dokumentą ir pan.;
- Paieškos kriterijus atitikę BĮ pateikiami sąrašė, kuriame galima:
  - pažiūrėti kiekvieną įrašą UNIMARC formatu arba pagal ISBD;
  - peržiūrėti susietus bibliografinius įrašus;
  - išskleisti bendrosios dalies įrašą;
  - surūšiuoti rezultatų sąrašą pagal pasirinktą elementą;
  - redaguoti bibliografinį įrašą;
  - spausdinti arba išsaugoti (RTF arba ISO) formatu surastųjų dokumentų sąrašą.¹⁴

---

¹⁴ MOBIS atmintinė vartotojui. 14 p.

MOBIS administratoriai ir bibliotekų darbuotojai gali atlikti paiešką nepasitraukdami iš savo darbo vietos, ko negalima buvo padaryti esant spausdintiems katalogams. Taupomas laikas bibliotekoje saugomų dokumentų aprašymui - įrašus galima kopijuoti iš kitų katalogų ar kompaktinio disko vieno mygtuko paspaudimu.

Paieška galima:

- pagrindiniame bibliotekos kataloge („Bibliotekos katalogas“);
- vienoje iš papildomų bazių (pasirenkant tos bazės pavadinimą: 1) Paieška z39.50; 2) Paieška CD; 3) kitų tarptautinių sistemų).

Paieškos lange formuojama užklausa. Suformavus užklausa galima:

- inicijuoti paieškos procesą. Paieškos rezultatas – įrašų sąrašas;
- iš anksto sužinoti, kiek įrašų bus pateikta paieškos rezultate;
- išvalyti anksčiau pasirinktus paieškos kriterijus ir užklauso formavimą pradėti iš naujo;
- išsaugoti paieškos rezultatą ISO formatu kietajame diske.

Skirtingai nei korteliniame kataloge, MOBIS programoje užklausiai suformuoti naudojami paieškos formavimo kriterijai (paieškos lango laukai). Yra sudarytos bendrosios paieškos formavimo nuostatos. Tai, kad:

- būtina įvesti bent vieną paieškos kriterijų;
- kiekvienas paieškos požymis užrašomas jam skirtame lauke. Dokumentų galima ieškoti pagal vieną ar kelis požymius;
- tarp paieškinių laukų yra nustatyta loginė sąlyga IR;
- paieškos lauke paieškos požymiai gali būti užrašyti tiksliai arba trumpinant ir naudojant įvairias logines sąlygas tarp žodžių ar jų fragmentų.

Paieškos rezultatas – įrašų sąrašas. MOBIS administratoriams ir bibliotekų darbuotojams paieškos rezultatu gaunamas įrašų sąrašas. Paieškos rezultatų langas sudarytas iš dviejų dalių:

1. įrašų sąrašo lango, kuris yra skirtas darbui su sąrašu;
2. pažymėto įrašo peržiūros lango, kuris yra skirtas darbui su įrašu.

Unimarc šablonas. Įrašo kūrimo ir redagavimo formą sudaro:

- mygtukų juosta. Ji skirta darbui su įrašu, lauku, polaukiu;
- etiketė, kurioje rodoma įrašas;

- įvesties dalis, skirta įvesti laukų kodus, indikatorius, polaukių identifikatorius ir reikšmes;
- informacinė eilutė, kuri parodo lauko ar polaukio numerį ir pavadinimą.

Specialiųjų langų šablonas. Bibliografinio įrašo kūrimui ar redagavimui gali būti naudojami specialūs langai, jeigu vartotojas nustatymuose pasirinktą redagavimo šabloną "Specialus". Juose iš anksto yra paruošti laukai atitinkamo tipo įrašui kurti. Jeigu šių laukų nepakanka, galima pereiti į Unimarc redagavimo šabloną, kuriame yra visos galimybės pilnam aprašui sukurti. Specialius langus sudarančių laukų aibė gali būti nustatoma individualiai pagal kataloguotojų poreikius. Pakeitimus atlieka UAB "Sintagma" specialistai.

Specialiųjų langų šabloną sudaro:

- mygtukų juosta, naudojama komandų paleidimui;
- peržiūros laukas, kuriame galima pažiūrėti, kaip šis įrašas atrodys ISBD arba Unimarc formatu;
- kortelės, kurios parodo, kaip atrodytų BĮ, atspausdintas kortelėje, skirtoje korteliniam katalogui;
- etiketė, kurioje tvarkomi įrašo etiketės laukai;
- aprašas ir kodai, skirti pagrindiniams dokumento duomenims įvesti;
- ryšys, skirtas sąsajai su kitu BĮ;
- vardai, dalykai, antraštės, skirti sąsajai su autoritetiniais įrašais;
- reikšminiai žodžiai, skirti įrašyti reikšminius žodžius į BĮ.¹⁵

Darbas su bibliografiniu įrašu. Bendrosios nuostatos. Dirbant su Unimarc šablonu, įterpti tuščius laukus ir polaukius (arba nukopijuotus iš kitų bibliografinių įrašų) galima tik tada, jeigu jie tokio tipo įrašė neprieštarauja žinių bazės keliamiems reikalavimams.

Įterpiami laukai bibliografiniame įrašė patalpinami lauko numerių didėjimo tvarka. Į tekstą gali būti įterpiami įvairūs simboliai, kurie pasirenkami atidarius lange esantį rašmenų pasirinkimo langelį. Bibliografinį įrašą galima redaguoti Unimarc formatu. Vienu metu gali būti redaguojami keli bibliografiniai įrašai. Bet kuriuo momentu įrašą galima peržiūrėti

---

¹⁵ MOBIS atmintinė vartotojui. 15 p.

Unimarc arba ISBD formatu.

Naujo kūrimas. Bibliografinio įrašo kūrimas susideda iš dviejų etapų:

1. etiketės sukūrimo;
2. aprašo sukūrimo.

Naujo įrašo kūrimas gali būti atliekamas įrašant duomenis į šablonus:

- specialų redagavimo šabloną;
- Unimarc šabloną.

Įrašas gali būti redaguojamas, išsaugojamas, panaikinamas. BĮ galima importuoti iš kitų bibliografinių įrašų šaltinių. Kataloge esantys bibliografiniai įrašai gali būti susieti vienas su kitu, jeigu siejasi patys dokumentai. Taip pat bibliografiniai įrašai gali būti susieti su autoritetiniais įrašais.

Įrašus susieti galima naudojant ir Unimarc, ir specialiųjų langų šablonus.

Elektroninis dokumentas. Prie BĮ aprašo galima prisegti elektroninį dokumentą. Prisegto elektroninio dokumento tipas automatiškai yra nepublikuojamas. Norint su prisegtu dokumentu susipažinti jį reikia išsisaugoti personaliniame kompiuteryje. Prisegtas dokumentas atvaizduojamas atitinkama piktograma su failo pavadinimu. Galima prisegti neribotą kiekį elektroninių dokumentų.

2.2. KOMPLEKTAVIMAS

Pagrindinė sąlyga komplektavimo funkcijoms atlikti – kataloge privalo būti sukurtas bibliografinis įrašas, aprašantis dokumento pavadinimą.

Komplektavimas apima visus veiksmus susijusius su dokumento egzemplioriais tokius, kaip pagrindinių komplektavimo duomenų fiksavimas (tiekėjai, saugojimo vietos, saugomo egzemplioriaus būseną ir kt. koduoti duomenys). Egzemplioriaus identifikavimui gali būti naudojami brūkšniniai kodai, registruojami periodinio dokumento numeriai, spausdinami komplektavimo dokumentai (užsakymo, perdavimo, gavimo, nurašymo aktai, inventorių knyga, visuminės apskaitos knyga, bendroji fondų duomenų apskaita).

Pagrindinės modulio funkcijos gali :

- užsakyti dokumentus;

- registruoti gavimo duomenis;
- komplektuoti gautuosius dokumentus;
- kausti duomenis apie dokumentų tiekėjus;
- formuoti koduotų duomenų sąrašus;
- formuoti ir spausdinti komplektavimo dokumentus;
- peržiūrėti ar keisti pasirinkto bibliografinio įrašo komplektavimo duomenis;
- papildyti dokumentų komplektavimo duomenis anksčiau gautų egzempliorių duomenimis (rekataloguoti);
- nurašyti dokumento egzempliorius;
- fiksuoti egzemplioriaus perdavimo duomenis ir spausdinti perdavimo dokumentus;
- fiksuoti egzemplioriaus išdavimą, gražinimą skaitytojui.

Komplektavimo posistemis apima bibliotekoje esančių dokumentų gavimo, paskirstymo, saugojimo duomenų fiksavimą ir kaupimą, bei apskaitos dokumentų spausdinimą. Atliekamos pagrindinės funkcijos:

- dokumentų paieška, kuriuos galima rasti pagal bibliografinio įrašo duomenis arba pagal komplektavimo duomenis;
- gaunamų dokumentų registravimas. Čia registruojami gavimo duomenys (tiekėjas, komplektavimo šaltiniai, sąskaitos numeris, gautų egzempliorių skaičius, pinigų suma ir pan.), susiejant juos su dokumento bibliografiniu įrašu. Taip pat galima formuoti periodinių leidinių užsakymą ir registruoti gaunamus numerius, tvarkyti dokumentų gavimo sąskaitas, t.y. inventorinti bei šifruoti gautus dokumentus, įvesti anksčiau gautų dokumentų egzempliorių inventoriaus numerius ir šifrus. Įmanomas gautų dokumentų formavimas ir spausdinimas.
- duomenų apie tiekėjus, fondus, komplektavimo šaltinius bei koduotų duomenų sąrašų tvarkymas.

Komplektavimui yra skirtas pagrindinis meniu punktas "Egzemplioriai", iš kurio galima patekti į:

- sąskaitas. Šioje skiltyje atliekamas egzempliorių sąskaitų tvarkymas;
- egzempliorius (egzempliorių tvarkymą);
- egzempliorių nurašymą
- egzempliorių užsakymą;
- biudžetą, čia bibliotekininkas gali atlikti komplektavimo pajamų bei išlaidų peržiūrą,

tvarkymą;

- administravimą, kur randasi egzempliorių tvarkymui naudojamos papildomos informacijos.

Galima surasti ir spausdinti: naujų dokumentų sąrašus, teminius ar kt. sąrašus, užsakytų, bet dar negautų dokumentų sąrašus.

Administruoti sistemą – valdyti sistemos vartotojų įgaliojimus, pildyti koduotų duomenų sąrašus, keisti spausdinamų dokumentų formas.

2.3. PAIEŠKA

MOBIS programinė įranga leidžia ieškoti ir surasti kataloge aprašytus dokumentus pagal įvairius įrašo, komplektavimo duomenis, bei pasinaudojant vienuarūšių tekstų sąrašais (temos, autoriai, reikšminiai žodžiai). Tam būtina paieškos lange nurodyti:

- autorių, antraštę, temą, leidėją ar pan.;
- įrašo sukūrimo arba keitimo datas;
- egzempliorių gavimo, nurašymo aktus ar datas;
- dokumentų tiekėjus ir kt.

2.4. VADOVĖLIŲ TVARKYMAS

Viena naujų ir labai aktualių mokyklos bibliotekai sričių MOBIS programoje yra vadovėlių fondo tvarkymas. Mokyklos bibliotekininkas be visų jau paminėtų sistemos savybių dar gali pasinaudoti vadovėlių fondo tvarkymo moduliu ir:

- užsakyti vadovėlius iš rekomenduojamų naudoti vadovėlių sąrašo;
- registruoti gautus vadovėlius ir jų komplektus;
- importuoti duomenis apie mokyklos mokinius ir mokytojus iš Moksleivių duomenų bazės;
- automatizuoti knygų ir vadovėlių išdavimą ir apskaitą;
- gauti ataskaitas apie mokyklos bibliotekos skolininkus kiekvienoje klasėje.

Nors vadovėlių tvarkymo sritis kol kas nėra tobula ir naudojama, tačiau mokyklų bibliotekininkai laukia, kol UAB „Sintagma“ specialistai pakoreguos ir patobulins šią sritį.

2.5. SKAITYTOJŲ APTARNAVIMAS

Skaitytojų aptarnavimui yra skirta programos dalis „Skaitytojai“. Bibliotekininkas gali aptarnauti skaitytojus – fiksuoti duomenis apie dokumentų išdavimą/grąžinimą:

1. registruoti skaitytojus;
2. aptarnauti skaitytojus;
3. priimti skaitytojų užsakymus;
4. priimti skaitytojų užsakymus internetu;
5. formuoti skaitytojų formularus;
6. sekti skaitytojų atsiskaitymą su biblioteka;
7. fiksuoti duomenis apie skaitytojo dokumentų užsakytą, išduotą, pratęstą, grąžintą, rezervuotą dokumentą;
8. surasti skaitytojus pagal registravimo duomenis;
9. spausdinti skaitytojų-skolininkų sąrašus;
10. skaičiuoti dokumentų išduoties statistiką;
11. formuoti skaitytojų apskaitą ir skaitomumo statistiką;
12. valdyti duomenis;
13. išduoti vadovėlius.

Skaitytojų registravimas skirtas bibliotekininkui kaupti informacijai apie skaitytojus, valdyti koduotų duomenų sąrašus ir leidžia: fiksuoti skaitytojų registracijos duomenis; formuoti skaitytojų grupes; suteikti teises skaitytojų grupėms; naudoti kodų sąrašus.

Programos dalyje „Skaitytojai“ bibliotekininkas gali sekti dokumentų išdavimą pagal skaitytojus ir išduotis. Programa, pažymėdama įrašų sąrašė, leidžia matyti tuo metu paimtų BĮ sąrašą. Paieškos būdu sudaryti skaitytojų sąrašą, kuris parodo išduotis. Rodomi visi skaitytojo veiksmai – užsakymai, išduotys, grąžinimai – visos išduotys.

Bibliotekininkui, norinčiam sužinoti apie išduotis bendrai, programa leidžia sudaryti visų išduotų ir negrąžintų BĮ sąrašą. Pažymėjus įrašą (išduotą tam tikrą dokumentą) rodomas skaitytojas, turintis pažymėtą egzempliorių.

Galimos baudos už pavėluotą grąžinimą. Sistema turi funkciją skaičiuoti baudas už vėlavimą grąžinti išduotus egzempliorius. Šis mokėjimas atspindi mokyklos bibliotekos biudžete kaip pajamos. Jas nustato ir tam vadovauja mokyklos bibliotekos nuostatuose nustatyta mokėjimo tvarka ir dydis.

Vykdydamas užsakymus skaitytojas užsakyti egzempliorius gali tiesiog bibliotekoje arba internetu. Taip pat internete skaitytojas gali susidaryti savo asmens katalogą, t.y. jam svarbių dokumentų sąrašą.

Skaitytojų užsakymų vykdymas susideda iš užsakymo internetu sekimo, užsakymo išdavimo, grąžinimo termino pratęsimo bei grąžinimo. Kiekvienas veiksmas yra fiksuojamas ir matomas sistemoje.

Programos dalis „Statistika“ skirta išduočių statistikai formuoti. Pagal nurodytus kriterijus duomenys pateikiami teksto redagavimo programoje. Išduočių statistikos formavimui skirti laukai: data, klasė, grupė, fondas, pagal kuriuos formuojama ataskaita. Galima suformuoti statistinius duomenis pagal klases, datas, grupes, fondus.

Pagrindiniame lange “Skaitytojai > Vadovėliai” galima peržiūrėti ir tvarkyti vadovėlių išdavimą ir grąžinimą. Tuo atveju, jei programos dalis „Vadovėliai“ yra sutvarkyta ir įvesta į duomenų bazę visi bibliotekos apskaitai priklausomi vadovėliai, galimas tikslus ir greitas vadovėlių fondo valdymas.

3. MOBIS FUNKCINĖS GALIMYBĖS SKAITYTOJUI

Kečiantis ugdymo principams mokyklose, keičiasi ir jų bibliotekos veiklos principai. <...> Informaciniai gebėjimai – tai raktas į informacinę visuomenę. Pačia bendriausia prasme jie apima gebėjimą įvardinti savo informacinius poreikius ir pagal tai ieškoti informacijos šaltinių, juose rasti, analizuoti, interpretuoti, sintezuoti, vertinti ir naudoti tinkamą informaciją, užfiksuotą įvairiose laikmenose.¹⁶

MOBIS programinės įrangos prieinamumas leidžia skaitytojui pasinaudoti elektroninio katalogo teikiamomis paslaugomis:

- ieškoti reikiamų leidinių nurodžius autorių, antraštę, temą, leidėją, leidimo metus, kalbą ar pan.;
- surasti ir užsisakyti dokumentą neapsilankius bibliotekoje, pasinaudojus internetu teikiama galimybe;
- matyti asmeninį katalogą internete (kas užsakyta, kas skaitoma, kada grąžinti).

Mokiniai, nesiblaškydami po mokyklos bibliotekos fondus, sėdėdami prie kompiuterio ir besinaudodami MOBIS programa, gali ieškoti leidinių, peržiūrėti, kuriuos leidinius gali pasiimti iš karto, kuriuos – vėliau, paprastai pasiruošti literatūros sąrašus pagal temas ir pan.

---

¹⁶ Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje. 9 p.

4. MOBIS PROGRAMO TAIKYMAS MOKYKLŲ BIBLIOTEKOSE: ANKETINIS TYRIMAS

Praktinis informacijos technologijų (IT) diegimas Lietuvoje atvėrė galimybes plėtoti „informacinę“ arba „žinių“ visuomenę. Lietuva suinteresuota neatsilikti nuo Europos Sąjungos ir kaimyninių, ypač Baltijos šalių lygio.

Realizuoti visuomenės informacinį raštingumą būtinos technologijos ir priemonės, kurioms kurti ir vystyti reikalingos kompiuterinės instrumentinės priemonės, informacijos technologijų specialistai, taip pat palanki valstybės ir visuomenės aplinka bei abipusis jų suinteresuotumas.¹⁷

Sukurta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistemos (LIBIS) programa padėjo įgyvendinti vieningą Lietuvos bibliotekų sistemos idėją, kuri siekia užtikrinti nūdienos reikalavimus atitinkančią šalies dokumentų bibliografinę apskaitą. Lietuvos bibliotekų plėtros programoje ir informacinės visuomenės kūrimo Lietuvoje programoje buvo užfiksuotas pagrindinis LIBIS tikslas – visuomenės informacinis aprūpinimas.

Tai būtina sąlyga kuriant žinių visuomenę Lietuvoje ir tampant jai pasaulio informacijos sistemos dalimi.

Lietuvoje mokyklų reforma prasidėjo vos ne nuo pačių pirmųjų nepriklausomybės metų, tačiau į mokyklos biblioteką atsigręžta tik 1997 m. Atviros Lietuvos fondo programos „Švietimas Lietuvos ateičiai“ paprogramės „Mokyklų bibliotekų modernizavimas“ dėka. Nuo tada mokyklos bibliotekai tenka patirti ir įveikti visus švietimo ir kultūros kaitos procesus, žengiant kartu su informacine visuomene. Tuomet buvo atkreiptas dėmesys į mokyklų bibliotekų būklę, veiklos galimybes, privalumus ir trūkumus, technologinę bazę, bibliotekininkų mokymus, elektroninio katalogo būtinybę.

2003 metais Švietimo ir mokslo ministerijos suteikta licencija UAB „Sintagma“ sukurtai MOBIS programinei įrangai, leido pradėti ją diegti Lietuvos mokyklų bibliotekose.

MOBIS programinė keičia tradicinius bibliotekos darbo metodus, leidžia visiškai automatizuoti bibliotekos darbą: kataloguoti, komplektuoti fondus, aptarnauti skaitytojus, pateikti katalogą intranete ir internete, apskaityti ir valdyti visus bibliotekinio darbo procesus.

Lietuvoje tyrimo, kaip mokyklų bibliotekose diegiama MOBIS programa, su kokiais sunkumais yra susiduriama, kokie yra šios programos privalumai, iki šiol nebuvo atliktas. Šio

---

¹⁷ Biblioteka – ateities projektavimas. 4–5 p.

magistro darbo autorė pabandė savarankiškai atlikti tokį tyrimą, kuris galėtų inspiruoti tyrimus respublikos mastu.

4.1. ATLIKTO TYRIMO METODIKA

Tyrimui atlikta anketinė apklausa Lietuvos mokyklų bibliotekose elektroniniu būdu. Anketos, skirtos mokyklų bibliotekų darbuotojams, elektroniniu paštu buvo išsiųstos 300 Lietuvos mokyklų bibliotekų. Buvo gauta 60 (20%) respondentų atsakymų.

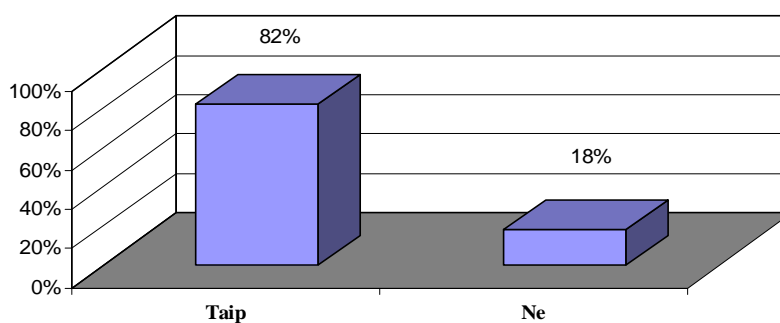
Anketų klausimai uždari (su pateiktais galimų atsakymų variantais) ir atviri. Uždaruose anketos klausimuose pasirinktus atsakymų variantus reikėjo pabraukti, o atviruose klausimuose parašyti atsakymą. Žiūrėti PRIEDE.

Pirmuoju klausimu respondentų teirautasi: ar jų mokyklos bibliotekoje įdiegta MOBIS kompiuterinė programa, kokiais metais. Gauti atsakymai pasiskirstė sekančiai: (žr. 1 diagramą)

1 diagrama

1 diagrama

Ar Jūsų mokyklos bibliotekoje įdiegta MOBIS kompiuterinė programa?

Diagramoje matome, kad didesnę dalį apklaustųjų sudaro mokyklų bibliotekos, kuriose yra įdiegta MOBIS kompiuterinė programa: iš 60 mokyklų bibliotekų – 49 (82 procentai). Šiose likusiose, t.y. 11 (18 procentų) mokyklų bibliotekose ši programa pilnai ar iš dalies

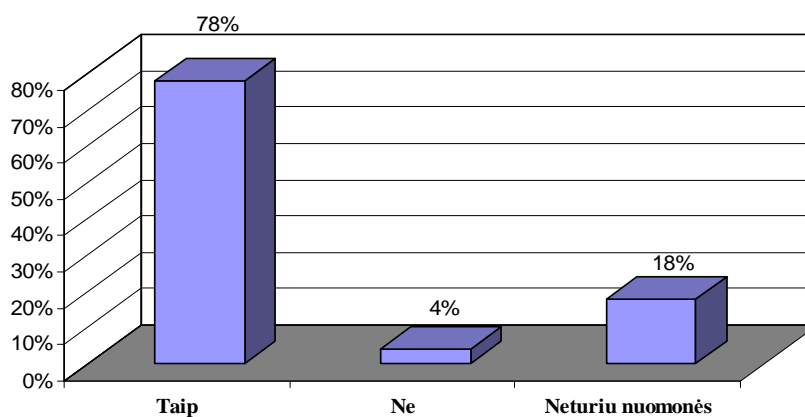
neįdiegta. Šių bibliotekų darbuotojai dėl kompetencijos stokos, laiko, lėšų, programos instaliavimo specialistų trūkumo negali pilnai įdiegti ir vartoti šios programos.

Anketiniai duomenys rodo, kad tik 32 respondentai iš 60-ties atsakė, kelintais metais įdiegta MOBIS programa jų bibliotekose. 2003 m. įdiegta programa – 2 mokyklų bibliotekose, 2004 m. – 2 mokyklų bibliotekose, 2005 m. – 7 bibliotekose, 2006 m. – 13 bibliotekų, 2007 m. – 8 mokyklų bibliotekose. Einant laikui ir apmokant vis daugiau mokyklų bibliotekų darbuotojų, tobulinant pačią informacinę sistemą vis daugiau mokyklų bibliotekų pradėjo diegti MOBIS savo kompiuteriuose.

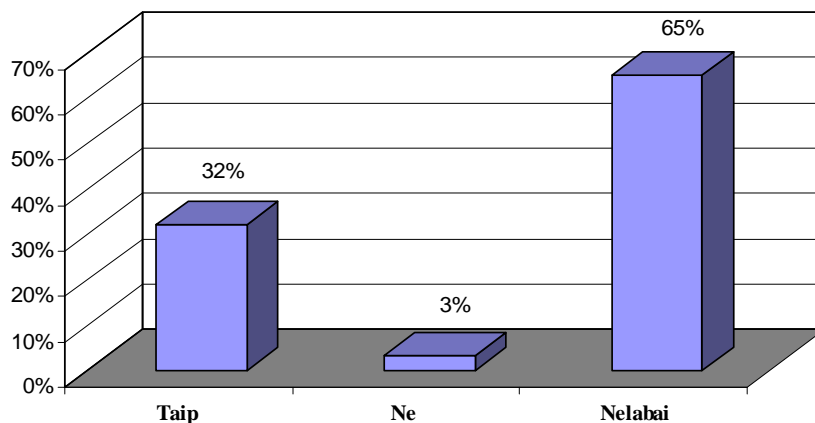
Antruoju klausimu siekta išsiaiškinti, ar verta diegti šią programą mokyklų bibliotekose. Didžioji dalis respondentų – 78 procentai atsakė, kad „Taip“. Du respondentai (4 procentai) atsakė, kad šios programos diegimas nereikalingas mokyklų bibliotekose. Šiuo klausimu nekompetentingais prisipažino esą 18 procentų bibliotekininkų. (žr. 2 diagramą)

2 diagrama

Ar MOBIS kompiuterinę programą verta diegti mokyklų bibliotekose?

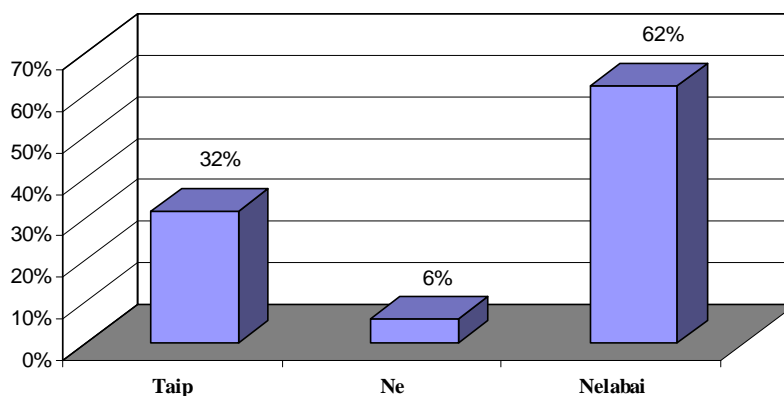
Didesnė dalis apklaustųjų, net 36 respondentai, į klausimą: ar MOBIS kompiuterinė programa patogi naudoti, atsakė „Nelabai“, du atsakymai buvo neigiami ir tik 19 respondentų atsakė, kad ši programa patogi naudoti. (žr. 3 diagramą)

Ar MOBIS kompiuterinė programa patogi naudoti?

Iš diagramos matome, kad 32 proc. bibliotekininkų atsakė, jog programa patogi naudoti, 65 procentai bibliotekininkų pasirinko atsakymą „Nelabai“ ir 3 procentai atsakusių pažymėjo, kad MOBIS nepatogi naudoti mokyklos bibliotekoje. Iš to seka, kad didesnė dalis Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojų šia programa nėra visai patenkinti. Tai gali lemti ir pačių bibliotekininkų ne visai tinkamas pasirengimas ir nepripratimas naudotis šia sistema bei sistemos netobulumas.

Apklausus mokyklų bibliotekininkus, ar ši kompiuterinė programa tenkina mokyklų bibliotekų poreikius, buvo gauti sekantys atsakymai. (žr. 4 diagramą)

Ar MOBIS kompiuterinė programa tenkina mokyklų bibliotekų poreikius?

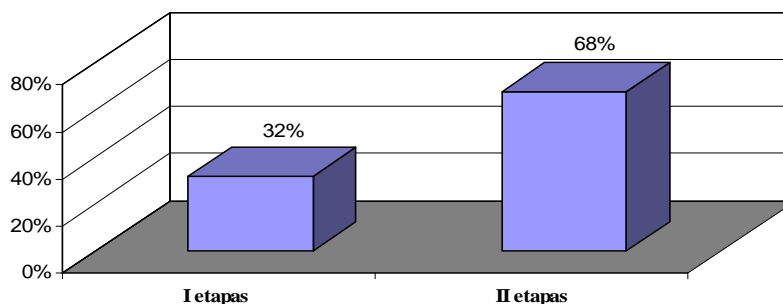

Diagramoje matome - 32 procentai respondentų mano, kad mokyklų bibliotekose diegiama MOBIS kompiuterinė programa tenkina bibliotekos poreikius (19 respondentų), 6 procentai atsakė neigiamai. 62 procentai bibliotekininkų teigia, kad ši programa „Nelabai“ tenkina mokyklų bibliotekų poreikius.

MOBIS kompiuterinės programos diegimas buvo vykdomas trimis etapais ir turėjo baigtis 2006 metais. Mokyklų bibliotekininkai buvo apklausti, kokiame programos MOBIS diegimo etape dalyvavo. Gauti atsakymai rodo: 32 procentai dalyvavo pirmajame etape, kurių bibliotekose privalėjo būti tinkamai įrengtos patalpos, kompiuterinė technika, brūkšninis kodų skaitytuvas knygos kodų nuskaitymui ir skaitytojų aptarnavimui, išplėtota kompiuterinė infrastruktūra. Čia dirba kvalifikuoti darbuotojai, įgiję patyrimo kompiuterizuojant bibliotekos darbą. Mokyklos bibliotekoje sudarytos puikios sąlygos mokinių ir mokytojų informaciniams įgūdžiams: ugdyti, mokytis, mokyti bei savarankiškai naudotis visa esančia technika bibliotekoje.

68 procentai visų apklaustųjų respondentų dalyvauja antrajame etape. Jų mokyklų bibliotekose MOBIS programa buvo diegta vėliau. Bibliotekininkai kvalifikavosi šioje srityje Pedagogų profesinės raidos centre (PPRC), su jais patirtimi dalinosi pirmame etape dalyvavusios mokyklų bibliotekos. (žr. 5 diagramą)

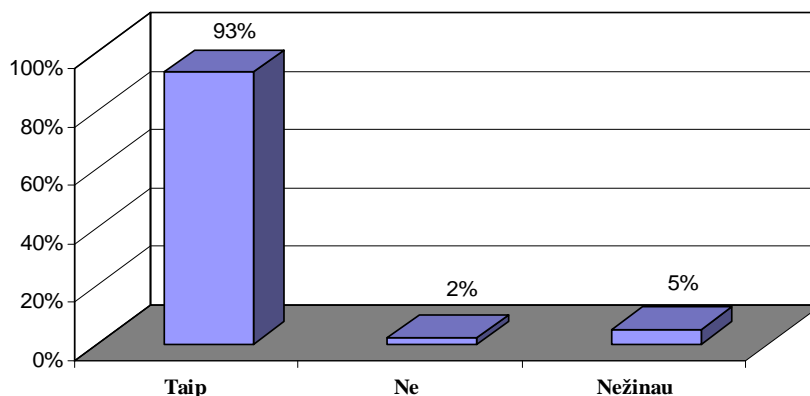
Kokiame MOBIS kompiuterinės programos diegimo etape dalyvavote?

MOBIS programos diegimas buvo numatytas vykdyti trim etapais bei turėjo baigtis 2006 metais. Į trečią etapą turėjo įsijungti visos likusios Lietuvos mokyklų bibliotekos, bet kadangi programa turi daug trūkumų, tai mokyklų bibliotekos laukia jos atnaujinimo. Todėl galutinai neįvyko visuotinis Lietuvos mokyklų bibliotekų informacinės sistemos diegimas.

Mokyklos biblioteka – atviras švietimo ir informacijos centras, mokymo ir mokymosi vieta su modernia ir turtinga informacine bei technine baze. Siekiant, kad mokyklos bibliotekos personalas būtų tinkamai pasirengęs efektyviai įdiegti bibliotekos veiklos programas, jis turi turėti tinkamo lygio profesinį pasirengimą, tobulinti savo kvalifikaciją, įgyti vis naujų įgūdžių. Tam rengiami įvairūs kursai, gerą patirtimi dalijasi jau pilnai įdiegusių MOBIS programą mokyklų bibliotekininkai. Kaip pasiskirstė bibliotekininkų respondentų atsakymai į klausimą: ar reikalingi bibliotekininkams kursai „MOBIS diegimas ir administravimas“ matome 6 diagramoje:

Ar reikalingi bibliotekininkams kursai "MOBIS diegimas ir administravimas"?

Kaip matome, 93 procentai mano, kad tokie kursai yra reikalingi, nes programa yra sudėtinga, reikalaujanti daug įgūdžių ir naujų žinių. 2 procentams bibliotekininkų šie kursai pasirodė nereikalingi. Nekompetentingais save šiuo klausimu laiko 5 procentai respondentų.

Į anketos atvirą klausimą, su kokiomis kliūtimis bibliotekų darbuotojai susidūrė diegiant kompiuterinę programą MOBIS mokyklos bibliotekoje, gauti įvairūs atsakymai. Didesnė apklaustųjų dalis atsakė, kad pačios programos įdiegimas truko labai ilgai, trūko specialistų, sugebančių įdiegti šią programą ir dirbti su ja, nėra išsamios metodinės medžiagos (tik UAB „Sintagma“ parengtas „MOBIS vartotojo vadovas“). Respondentai piktinosi, kad negauna UAB „Sintagma“ specialistų konsultacijų, kvalifikaciniuose kursuose mažai šnekama apie programos diegimą.

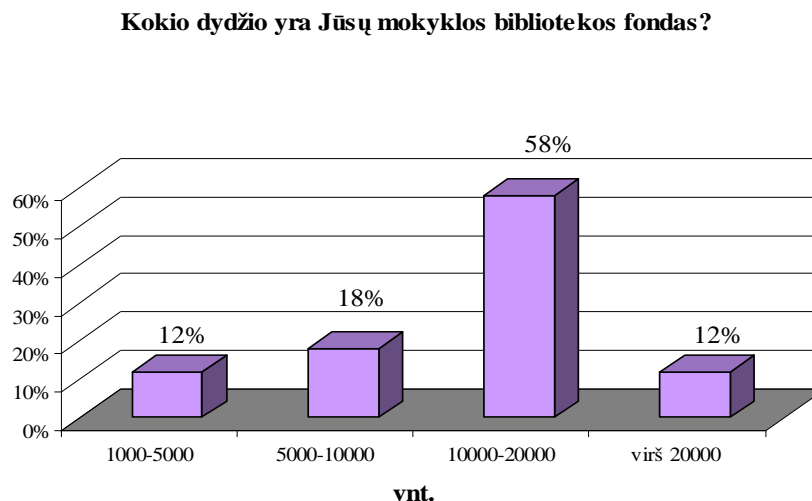
Kai kuriose bibliotekose susidurta su techninės įrangos stoka: nepakankamai galingi kompiuteriai, trūksta spausdintuvų, brūkšninių kodų skaitytuvų, brūkšninių kodų lipdukų. Tai rodo, kad mokyklų bibliotekų materialinė bazė yra skurdi, o Švietimo ir mokslo ministerija iki galo neapsvarstė visų MOBIS diegimo galimybių ir problemų.

Siekiant išsiaiškinti turimų bibliotekų fondų dydį ir kokia mokyklų bibliotekų fondų aprašų dalis jau suvesta į kompiuterinę duomenų bazę, respondentams buvo pateikti klausimai:

„Kokio dydžio Jūsų mokyklos bibliotekos fondas?“ bei „Kokia fondo aprašų dalis (%) šiuo metu jau suvesta į kompiuterinę domenų bazę“.

Gautų atsakymų išraiška matoma 7 ir 8 diagramose.

7 diagrama

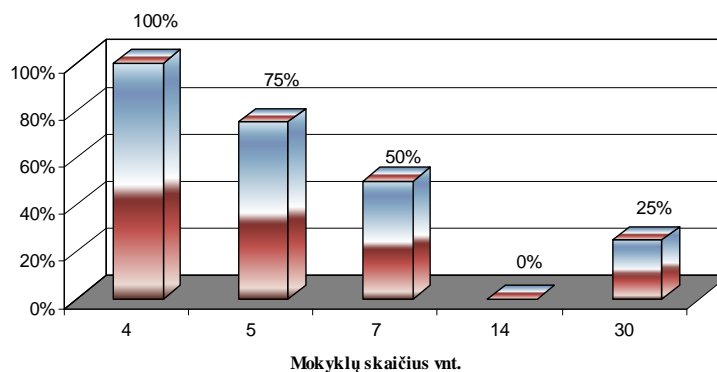

Daugiausia anketas užpildė bibliotekininkai iš mokyklų, kurių bibliotekų fondą sudaro nuo 10000 iki 20000 vienetų. Tai sudaro 58 procentus atsakiusiųjų. 12 procentų apklaustųjų yra mokyklų bibliotekos, kurių fondas nuo 1000 iki 5000 vienetų. 18 procentų yra bibliotekos su fondu nuo 5000 iki 10000 vienetų. Mokyklų bibliotekų, kurių fondas viršija 20000 vienetų yra 12 procentų.

Bibliotekose suvestų aprašų skaičiai labai įvairuoja. (žr. 8 diagramą) Atsakymų diagrama parodo, kad visi fondo aprašai suvesti į kompiuterinę duomenų bazę 4-se mokyklų bibliotekose. 5 mokyklų bibliotekos yra suvedusios apie 75 procentus aprašų. Apie 50 procentų fondo jau suvedė 7 bibliotekos, apie 25 procentus - 30 mokyklų bibliotekų. Visai nesuvesti fondo aprašai yra 14 mokyklų bibliotekų.

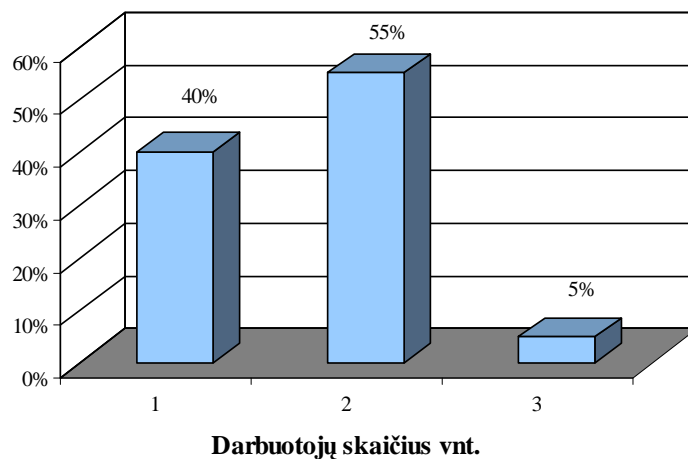
Kokia fondo aprašų dalis (%) šiuo metu jau suvesta į kompiuterinę duomenų bazę?

Išanalizavus kiekvieną gautą anketą atskirai matome, kad daugiausiai (nuo 75 iki 100 procentų) suvesta fondo aprašų tose bibliotekose, kurių fondas yra nuo 10000 iki 20000 vienetų. Tik viena mokyklos biblioteka, kurios fondas nuo 1000 iki 5000 yra pilnai suvedusi fondą į duomenų bazę ir viena, kurios fondas viršija 20000 vienetų. Iš anketų matyti, kad didžiąją dalį fondų susivedusios tos mokyklų bibliotekos, kurios nuo pradžių dalyvauja MOBIS programos diegime. O bibliotekininkai, kurie vėliau įsijungė į šį procesą, suvedę mažai aprašų arba visai nepradėję įvedinėti.

Bibliotekos fondo aprašų įvedimui į kompiuterinę duomenų bazę įtakos gali turėti ne tik bibliotekos fondo dydis, laiko ir materialiniai ištekliai, bet ir dirbančiųjų skaičius. Todėl buvo domėtasi, kiek darbuotojų dirba bibliotekoje. Daugumą sudaro mokyklų bibliotekos, kuriose dirba po du bibliotekos darbuotojus, t.y. 55 procentai apklaustųjų. Bibliotekų, turinčių vieną darbuotoją, yra 40 procentų, o turinčių net tris darbuotojus – 5 procentai. (žr. 9 diagramą)

Kiek darbuotojų dirba mokyklos bibliotekoje?

Darbuotojų skaičius turi įtakos MOBIS programos darbui. Ten, kur dirba daugiau darbuotojų, jau dauguma įrašų ar net visi yra suvesti. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl ten MOBIS veikia geriau, nepriklausomai nuo fondo dydžio. Atskiras bibliotekos darbuotojas gali visą savo darbo laiką ir pastangas netrukdomai skirti MOBIS programos diegimui ir fondų suvedimui.

Bibliotekos tapimas pagrindiniu informacinių technologijų centru, bibliotekininką įgalina ir įpareigoja naudotis informacinėmis technologijomis, tobulėti kursuose, sekti naujoves ir dalyvauti forumuose.

Išanalizavus atsakymus į bibliotekininkams pateiktą klausimą: „Ar visi bibliotekos darbuotojai dalyvauja(o) MOBIS programos kursuose?“, išryškėjo tokie atsakymų variantai, pateikti 1 lentelėje.

Ar visi bibliotekos darbuotojai dalyvauja(o) MOBIS programos kursuose?

Pradiniai kursai		Tęstiniai kursai	
Visi	Ne visi	Visi	Ne visi
42	11	12	7

Matome, kad pradinuose MOBIS programos kursuose grafoje „Visi“ dalyvavo 42 mokyklų bibliotekų darbuotojai iš 60 mokyklų, „Ne visi“ – 11 mokyklų bibliotekų. Į šį klausimą neatsakė 7 respondentai. Visos mokyklų bibliotekos, norėdamos įdiegti programą, privalėjo dalyvauti pradinuose kursuose, kuriuose buvo apmokomi darbuotojai su šia programa.

Tęstiniuose kursuose dalyvavo kur kas mažesnis mokyklų bibliotekų skaičius. 12 mokyklų bibliotekų darbuotojai dalyvavo „Visi“ tęstiniuose kursuose, 7 mokyklų bibliotekų – „Ne visi“. 40 mokyklų bibliotekų neatsakė į pateiktą klausimą, vienas atsakymas gautas, kad „Nėra tikslo“. Būtent tie bibliotekininkai, kurie dalyvavo ir pradinuose ir tęstiniuose kursuose, yra žymiai pažengę dirbant su MOBIS programa. Pradiniai kursai suteikia pirmąsias bendrąsias žinias, o bibliotekoje praktiškai taikant žinias ir įgūdžius tenka susidurti su daugeliu problemų. Tęstiniuose kursuose ir galima išsiaiškinti, išspręsti su MOBIS programos darbu susijusias spragas, tobulinti jau turimus įgūdžius.

Klausimu „Ar turite visą sukomplektuotą MOBIS techninę įrangą?“ siekta išsiaiškinti, ar mokyklų bibliotekos turi:

- brūkšninių kodų skaitytuvą;
- brūkšninių kodų lipdukus;
- spausdintuvą.

Išsiaiškėjo, kad iš 60 mokyklų bibliotekų:

- 11 mokyklų bibliotekų turi visą MOBIS techninę įrangą (18 procentų). Tai suteikia galimybę dirbti pilnu pajėgumu: kataloguoti, komplektuoti, atlikti paiešką, aptarnauti skaitytojus, vesti apskaitą.

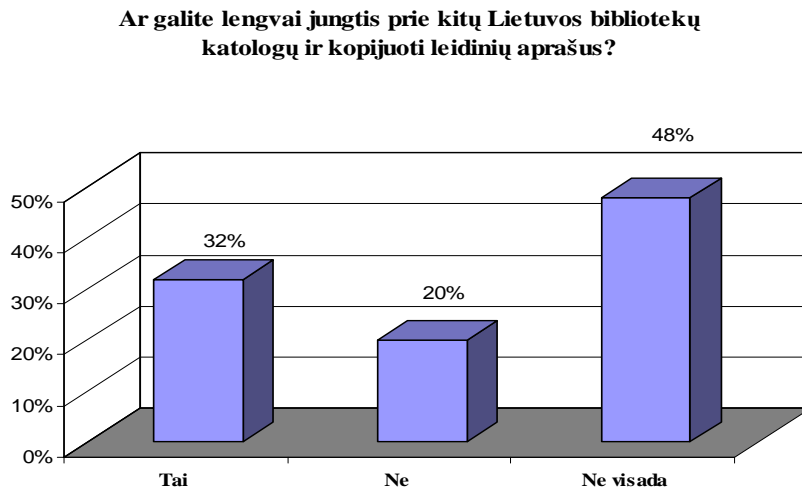
- 1 biblioteka turi brūkšninių kodų skaitytuvą ir spausdintuvą (2 procentai);
- 5 bibliotekos turi tik spausdintuvus (8 procentai);
- 21 biblioteka turi brūkšninių kodų skaitytuvą ir brūkšninių kodų lipdukus (35 procentai);
- 22 mokyklų bibliotekos visai neturi įrangos (37 procentai).

Neesant pilnai sukomplektuotai techninei įrangai, MOBIS programa negali efektyviai atlikti savo galimų funkcijų. Šiuo atveju, maži Švietimo ir kultūros ministerijos bei mokyklų skiriami finansiniai ištekliai, reikalingi techninei įrangai įsigyti, stabdo MOBIS diegimą ir reikalauja didesnių darbo ir laiko sąnaudų, jos naudojimas tampa neefektyvus.

Siekiant išsiaiškinti MOBIS programos darbo galimybes, respondentams buvo pateikta keletas sekančių klausimų.

„Ar gali lengvai jungtis prie kitų Lietuvos bibliotekų katalogų ir kopijuoti leidinių aprašus“, „Taip“ atsakė 38 procentai respondentų, „Ne“ – 20 procentų. 48 procentų respondentų atsakymas – „Ne visada“. (žr. 10 diagramą)

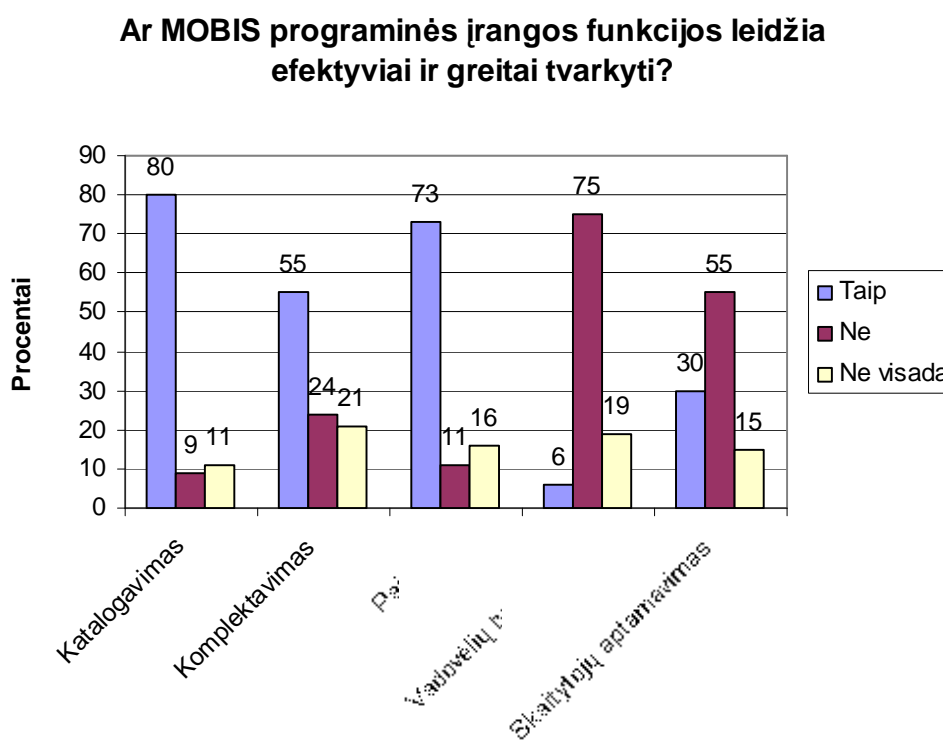
10 diagrama

Galimybė jungtis prie kitų Lietuvos bibliotekų katalogų ir kopijuoti leidinių aprašus palengvina ir pagreitina bibliotekininkų darbą rekataloguojant ir kataloguojant bibliotekos fondą. Daugiau nei pusės apklaustųjų respondentų sunkus ir problematiškas jungimasis prie kitų bibliotekų katalogų, gali būti priežastimi, kodėl yra mažai suvestas ir pilnai nesukataloguotas fondas.

Respondentų atsakymai į klausimą: ar MOBIS programinės įrangos funkcijos leidžia efektyviai ir greitai tvarkyti tokius bibliotekinio darbo procesus, kaip katalogavimą, komplektavimą, paiešką, vadovėlių tvarkymą ir skaitytojų aptarnavimą, matomi 11 diagramoje.

11 diagrama

Matome, kad greitai ir efektyviai kataloguoti gali 80 procentų apklaustųjų respondentų, „Ne visada“ – 11 procentų, šios funkcijos negali atlikti – 9 procentai. Daugelis mokyklų bibliotekų jau seniai nepildo kortelinio katalogo, o MOBIS programos galimybė susitvarkyti jį leidžia efektyviai ir greitai. Bibliotekininkai tai įvertina ir siekia kuo greičiau sukataloguoti savo fondus.

Tik šiek tiek daugiau nei pusė pasisakiusių respondentų (55 procentai) išreiškia nuomonę apie efektyvumą komplektuojant bibliotekų fondus. 24 procentams komplektavimas

MOBIS programinėje įrangoje nėra efektyvus ir greitai tvarkomas. Tuo tarpu 21 procentas respondentų atsako, kad „Ne visada“ efektyvu ir greita. Komplektavimas MOBIS programoje reikalauja daugiau įgūdžių, programos stabilumo ir jos pataisymų. Daugelyje bibliotekų vedamas dvigubas komplektavimas, t.y. MOBIS programoje ir senuose popieriniuose variantuose (inventorinėse knygose).

MOBIS programos paieškos funkciją galima atlikti greitai ir efektyviai. Tai matosi iš respondentų atsakymų – 73 procentai. 11 procentų nepasinaudoja šia galimybe, o 16 procentų respondentų paiešką atlikti sekasi „Ne visada“.

Sunkiau respondentams sekasi su vadovėlių tvarkymu ir skaitytojų aptarnavimu. Tik 6 procentai respondentų atsakė, kad vadovėlių tvarkymas vyksta greitai ir efektyviai. Tuo pasigirti gali mokyklų bibliotekos, kurios jau nuo 2004 metų dirba su MOBIS programa. 75 procentams respondentų visiškai nesiseka atlikti šios funkcijos, o 19 procentų respondentų su vadovėlių tvarkymu pavyksta „Ne visada“. Tam įtakos turi šios programos dalies netobulumas ir trūkumai. Bibliotekininkai laukia pataisymo ir papildymo šioje srityje.

Skaitytojų aptarnavimą gali greitai ir efektyviai atlikti 30 procentų respondentų, „Ne visada“ – 15 procentų. Didesnioji dalis bibliotekų darbuotojų nesinaudoja kompiuteriniu skaitytojų aptarnavimu, neturėdami tam reikalingos techninės įrangos, o aptarnauja senuoju būdu, naudodami popierinius skaitytojų formularus.

Ar gali patys lankytojai atlikti mokyklos bibliotekoje bibliografinių įrašų paiešką, juos peržiūrėti ir atlikti užsakymą, parodo 2 lentelė.

2 lentelė

Ar gali patys lankytojai atlikti mokyklos bibliotekoje bibliografinių įrašų paiešką, juos peržiūrėti ir atlikti užsakymą?

	Atsakusių Respondentų Skaičius vnt.	Taip	Ne	Ne visada	Neatsakusių respondentų skaičius vnt.
Bibliografinių įrašų paieška ir jų peržiūra	42	10	32	-	18
Užsakymo atlikimas	41	4	35	2	19

Iš respondentų pateiktų atsakymų matome, kad 10 (24 procentai) mokyklų bibliotekose iš 42 lankytojai gali atlikti bibliografinių įrašų paiešką bei juos peržiūrėti, negali – 32 (76 procentai) mokyklų bibliotekose. Neatsakiusių į klausimą liko 18 respondentų. Vienas MOBIS iš tikslų – palengvinti paiešką skaitytojams, tačiau paaiškėja, kad didžiojoje dalyje bibliotekų skaitytojai negali naudotis šia paslauga. Dėl programos netobulumo, bibliografinių įrašų paieškos ir jų peržiūros funkcija, daugelyje mokyklų bibliotekų nepasinaudojama. MOBIS paieška prieinama dažniausiai tik bibliotekininkams, nors šia programa buvo siekta palengvinti paiešką mokyklų bibliotekų vartotojams. Daugeliui skaitytojų bibliografinių įrašų paieška galima tik senuose, dar kai kur vedamuose, korteliniuose kataloguose ir kartotekose.

Ar gali atlikti užsakymą, „Taip“ atsakė 4 respondentai (10 procentų), „Ne“ – 35 respondentai (85 procentai) ir „ne visada“ – 2 (5 procentai), likusieji 19 respondentų neatsakė į pateiktą klausimą. Iš to matyti, kad knygų užsakymo galimybė nesikeičia – užsakymas atliekamas per bibliotekininką.

Į atvirą klausimą, kokie programos MOBIS trūkumai, apklaustieji atsakė įvairiai. Dažniausiai minima laiko stoka, dirbant su šia programa. Bibliotekininkams darbo metu neužtenka laiko dirbti ir su programa, ir aptarnauti skaitytojus, tenka dirbti viršvalandžius. Programoje yra klaidų: rengiant ataskaitas, reikia papildomų duomenų ir skaičiavimų, kurių nėra programoje, programa nerodo, kiek iš viso knygų egzempliorių yra įvesta, negalima patiemams kurti vadovėlių aprašo, o internete nėra vadovėlių katalogo, negalima pasitikėti bendrąja apskaita, joje atsiranda neatitikimų. Norint įvesti knygos aprašą, tenka daryti labai daug neefektyvių žingsnių – „atidaryti“ ir uždaryti“ nemažai langų..

Kai kurie respondentai pastebėjo, jog įvesti duomenys yra nesaugūs. Tvarkant sąskaitas negalima suteikti norimo bendrosios apskaitos įrašo numerio. Programa jį suteikia pagal eilę pati, o jei norima vėlesnę sąskaitą sutvarkyti, o ankstesnę palikti, tai neleidžiama daryti.

Skaitytojų statistika visiškai nepalengvina bibliotekos dienoraščio pildymo, knygų rezervavimas nepraktiškas, vienam skaitytojui negalima išduoti kelių tokių pačių knygų (pvz., mokytoja skolinasi pamokai kelis vienodus žodynus). Programa spausdina skaitytojų - skolininkų sąrašą, tačiau nenurodo klasės, kurioje mokosi mokinys.

Anketos respondentai taip pat nurodė ir MOBIS programos privalumus. Tiesa, kai kurie atsakymai prieštaravo anksčiau išvardintiems trūkumams. Keli respondentai nurodė, kad apskaita yra tikslinga ir tobula, galima greitai aptarnauti skaitytojus, patogus katalogavimas, komplektavimas. Jų manymu, MOBIS – tai labai aiški, informatyvi programa, kuri padeda

kompiuterizuoti bibliotekininko darbą. Didesnė apklaustųjų dalis patenkinti greita egzemplioriaus ar dokumentų paieška, peržiūra, galimybe peržiūrėti sąskaitų duomenis.

Galima daryti išvadą, kad kai kurie mokyklose dirbantys bibliotekininkai dar nėra tinkamai įvaldę programos arba ne visai tinkamai tvarko kai kuriuos apskaitos dokumentus, nėra iki galo susipažinę su programos galimybėmis. Apie visus šiuos trūkumus jie turi galimybę pranešti programos kūrėjai UAB „Sintagma“, kad ši juos ištaisytų. Tiesa, sprendžiant iš kai kurių atsakymų, komunikacija su UAB „Sintagma“ darbuotojais nėra pakankamai efektyvi, ir tai taip pat gali suponuoti ne visai pozityvią mokyklų bibliotekininkų nuostatą tiek MOBIS, tiek ir jos kūrėjų atžvilgiu. Tokiu būdu MOBIS diegimas tampa nepakankamai efektyviu.

IŠVADOS

Lietuvoje mokyklos biblioteka yra veikiama informacinės visuomenės kūrimosi, informacijos ir komunikacijos technologijų raidos, elektroninės pažangos. Mokykloms yra svarbu technologiškai, finansiškai ir fondais aprūpinti bibliotekas, įrengti tinkamą erdvę, garantuoti techninę bazę.

Šiuolaikiniai mokyklos bibliotekai, kaip ir svarbiai mokyklos daliai, tenka patirti ir įveikti visus švietimo kaitos procesus. Mokyklų reforma prasidėjo vos ne nuo pačių pirmųjų nepriklausomybės metų, o į mokyklos biblioteką atsigręžta tik 1997 m. Atviros Lietuvos fondo programos „Švietimas Lietuvos ateičiai“ paprogramės „Mokyklų bibliotekų modernizavimas“ dėka. Pagrindinai šios programos dėka atkreiptas dėmesys į mokyklų bibliotekų būklę, veiklos galimybes, privalumus ir trūkumus, technologinę bazę, bibliotekininkų mokymus, elektroninio katalogo būtinybę ir pan. Bibliotekos kaitos procesas būtų anksčiau prasidėjęs, jei į mokymo ir ugdymo reformą nuo pat pradžios būtų įtraukta ir biblioteka – tiek specialistų profesinio rengimo, tiek materialinio aprūpinimo prasme. Šiandien nebūtų tokio didelio atotrūkio tarp jos ir švietimo reformos poreikių, jei biblioteka būtų vertinama kaip mokymosi erdvė. Prireikė ne vienerių švietimo reformos metų, kad mokyklos administracija suprastų, kam bibliotekose reikalingos šiuolaikinės technologijos.

Mokyklų bibliotekų kaitos procesas reikalauja daug gebėjimų, žinių, darbo. Keičiasi bibliotekos veiklos apskaitos rodikliai: svarbiausia tampa ne išduotis, o bibliografinė informacija, kiti informacinio aprūpinimo aspektai.

Nuo 2003 metų UAB „Sintagma“ sukurto ir diegiamo valstybės biudžeto finansuojamo projekto MOBIS, šiuolaikinės mokyklos biblioteka turi galimybę taikytis prie informacinės visuomenės reikalaujamų poreikių.

Pasak elektroninį leidinių katalogą MOBIS įsidiegusių mokyklų bibliotekininkų, sistema iš esmės palengvina jų darbą. MOBIS sistema leidžia patogiai tvarkyti mokyklos leidinių fondą. Leidinių katalogavimas, komplektavimas, tvarkymas ir paieška vykdomi greitai ir efektyviai. Sistema taip pat leidžia jungtis prie kitų bibliotekų katalogų ir kopijuoti leidinių aprašus. Taip taupomas bibliotekininkų laikas.

MOBIS programinės įrangos galimybės ir pranašumai, tokie kaip:

- galimybė dirbti tinkle arba vienintelėje darbo vietoje,
- laiko taupymas bibliotekoje saugomų dokumentų aprašymui - įrašus galima kopijuoti iš kitų katalogų ar kompaktinio disko vieno mygtuko paspaudimu,

- bibliotekos fondų apskaita, dokumentų išduoties ataskaitos formuojamos greitai ir atitinka visus fondų apskaitos reikalavimus,
- sistemoje naudojami Lietuvoje priimti bibliografiniai standartai ir taisyklės,
- greita informacijos paieška galima pagal bibliografinio įrašo elementus, komplektavimo duomenis, skaitytojo duomenis,
- lanksčios administravimo priemonės,
- išsami dokumentacija ir pagalba vartotojui,

leidžia efektyviai atlikti visus bibliotekinio darbo procesus. Priešingai nei seni korteliniai sisteminiai ir abėcėliniai katalogai ir senos darbo sistemos, MOBIS galimybės plačios, teikiančios gana plačias galimybes ir kokybišką rezultatą.

Tačiau daugelio mokyklų bibliotekoms skiriamas per mažas finansavimas ir per maža parama iš mokyklos turimų lėšų, todėl ne visos gali įsigyti programos MOBIS techninę įrangą, reikalingą darbui su šia programa. Dauguma mokyklų bibliotekų turi tik po vieną ar du kompiuterius, kurie skirti bibliotekininkui, kiti kompiuteriai yra netinkami MOBIS programai diegti, tai apsunkina darbą, kompiuteriai blogai veikia, atsiranda procesinės klaidos.

Nevisose mokyklų bibliotekose yra vienodas knygų fondas arba darbuotojų skaičius. Kur bibliotekos darbuotojai du ar trys, darbas vyksta efektyviau ir sparčiau, į kompiuterinę duomenų bazę suvesta didesnioji fondo aprašų dalis. Vienas ryškiausių programos MOBIS trūkumų – netobula vadovėlių katalogavimo funkcija, nėra visų vadovėlių aprašų, o patiems kurti neleidžia programa. O vadovėlių tvarkymas – viena iš svarbiausių ir imliausių darbui mokyklos bibliotekos veiklos dalių. Daug spragų programoje pastebima dirbant su skaitytojų aptarnavimo funkcija, o ši funkcija bibliotekoje – pati svarbiausia.

MOBIS programos diegimas Lietuvos mokyklose buvo planuotas baigti iki 2006 metų pabaigos, tačiau šis procesas neveikia tinkamu greičiu. Nors tik dalyje, t. y. trečdalyje, Lietuvos mokyklų bibliotekose ši programa jau įdiegta, tačiau darbas iki galo neatliktas, nes tam trukdo reikalingų įgūdžių stoka, per maži laiko resursai, bibliotekų darbuotojų trūkumas, MOBIS diegimo ir administravimo kursų bibliotekininkams stoka, skurdi mokyklų bibliotekų materialinė bazė. Todėl mokyklos bibliotekininkų laukia didžiulis darbas. Kol kas nenuspėjami sunkumai. Pirmieji naujovių žingsniai visada yra sunkūs, tačiau būtent pirmieji žingsniai patvirtino mokyklų bibliotekų kompiuterizacijos ir MOBIS programinės įrangos naudą bei naujas darbo galimybes katalogavimo, komplektavimo ir vartotojų aptarnavimo srityse.

Elektroninio katalogavimo galimybės plačios, tačiau jomis naudojasi tik dalis

vartotojų. Tik mažajai daliai skaitytojų yra prieinama bibliografinių įrašų paieška elektroniniame kataloge. Kompiuterinio katalogo panauda mokyklų bibliotekose bus pastebima ir praktikuojama po kelerių metų, kai bus suteikta metodinė ir dalykinė pagalba didžiausiai daliai mokyklų bibliotekų.

Automatizuota, šiuolaikinė mokyklos biblioteka, dirbanti su naująja programa, griaua išlikusią „knygų sandėlio“ nuostatą.

Lietuvos Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka ir didžioji dalis Lietuvos viešųjų bibliotekų yra jau toli pažengusios elektroninio katalogo kūrimo procese. Lietuvos mokyklų bibliotekos katalogo kompiuterizavimo procesą pradėjusios tik 2004 m. žengia psichologiškai, metodiškai, finansiškai svarius žingsnius, reikalaujančius kardinalaus pasikeitimo ir didžiulio triūso. Dar ne vieni metai praeis kol bus įdiegta vieninga MOBIS sistema Lietuvos mokyklų bibliotekose.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. AUGUSTAITIENĖ, Aldona. Biblioteka šių dienų mokykloje. *Tarp knygų*, 2005, vasaris, p. 9–10.
2. Bibliotekų informacinė sistema LIBIS, Sintagma, 2004, Prieiga per internetą: <http://www.sintagma.lt/sintagma/>. Žiūrėta : 2007 01 04.
3. Bibliotekų katalogai : kurso programa bibliotekininkystės studijų krypties studentams / parengė D. Kastanauskaitė.- Vilnius : VU, 2000. p. 14-19.
4. Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys / Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Bibliotekininkystės centras; [spec. redaktorius Vytautas Gudaitis]. – Vilnius: Lietuvos nacionalinė biblioteka, 2003 – Sąs. 1 : Bibliotekų fondai ir katalogai / [parengė Genovaitė Tamošiūnaitė]. – 2003. p. 39 – 62.
5. BULAVAS, Vladas; VARNIENĖ, Regina. LIBIS: idėja, virtusi tikrove. *Tarp knygų*, 2003, rugsėjis, p. 1–5.
6. BURINSKIENĖ, Zofija; PETUCHOVIENĖ, Edita. Kelyje į LIBIS. *Tarp knygų*, 2001, gegužė, p. 1–4.
7. Elektroninėmis paslaugomis moksleivius skatins naudotis mokyklų bibliotekos. *Kaišiadorių aidai*, 2005 09 29.
8. GOCENTAS, V. Biblioteka – ateities projektavimas. *Tarp knygų*, 2007, kovas, p. 4–5.
9. IFLA/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms. 2000. Prieiga per internetą: www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifesto-li.pdf. Žiūrėta : 2007 01 04.
10. Ištekliai. E – mokykla. Prieiga per internetą : [http:// www.emokykla.lt/lt.php/istekliai/](http://www.emokykla.lt/lt.php/istekliai/). Žiūrėta : 2007.09.10.
11. Katalogavimas. Prieiga per internetą : [http:// www.sintagma.lt/sintagma/](http://www.sintagma.lt/sintagma/). Žiūrėta : 2007.09.10.
12. KĖVALIENĖ, Leonija. Mokyklų bibliotekos sistemos labirinte. *Tarp knygų*, 2004, birželis, p. 12–14.
13. KOLESINSKIENĖ, N. Mašininis katalogas: dabartis ir ateitis. *Tarp knygų*, 1992, spalvis, p. 1-2.
14. KOLESINSKIENĖ, N. Treji elektroninio katalogo metai. *Tarp knygų*. 1995, birželis, p. 14-15.
15. KOLESINSKIENĖ, N. Kompiuterinis katalogavimas Lietuvoje. *Tarp knygų*, 1997, lapkritis, p. 1-5. ,

16. Korteliniai katalogai. . Prieiga per internetą : [http:// www.lnb.lt/lnb/](http://www.lnb.lt/lnb/) . Žiūrėta : 2007.09.10.
17. KRYŽANAUSKIENĖ, I. Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos šiandien. *Tarp knygu*, 2007, gegužė, p. 9-12.
18. MALAIŠKIENĖ, E. PAKALNIENĖ, O. Kodėl studentas nesulaukia naujos knygos. Prieiga per internetą : [http:// www.vilnensis.vu.lt/nr-38/biblioteka.html](http://www.vilnensis.vu.lt/nr-38/biblioteka.html) . Žiūrėta : 2007.09.10.
19. MARCINKEVIČIENĖ, J. Elektroninio katalogo kūrimas pagal UNIMARC. *Tarp knygu*, 1995, rugpjūtis, p. 13-14.
20. MOBIS atmintinė vartotojui. – Vilnius, 2004.
21. MOZŪRAITĖ, Vita. Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje. *Tarp knygu*, 2001, gegužė, p. 9–11.
22. MOZŪRAITĖ, Vita. Mokyklos biblioteka ar mokyklos informacijos centras? *Tarp knygu*, 2001, balandis, p. 1–3.
23. MOZŪRAITĖ, Vita. Kokia mokyklos bibliotekos ateitis? *Tarp knygu*, 1997, gegužė, p. 2–6.
24. PETKUVIENĖ, Danutė. MOBIS programa mokyklų bibliotekose. *Tauragiškių balsas*, 2005 10 04.
25. Projektai. Sintagma 2004. Prieiga per internetą: <http://www.sintagma.lt/sintagma/>. Žiūrėta : 2007 01 04.
26. RAZULEVIČIŪTĖ, Živilė; TADARAUSKIENĖ, Rita. MOBIS – paprasta, modernu, efektyvu. *Kaišiadorių aidai*, 2005 12 16.
27. SENKUS, A. Lietuvos bibliotekos 2004 metais. *Tarp knygu*, 2005, birželis, p. 1-9.
28. Sistema mažoms bibliotekoms. Sintagma 2004. Prieiga per internetą: <http://www.sintagma.lt/sintagma/> Žiūrėta : 2007 01 04.
29. SKLĖRIŪTĖ, D. Lietuvos MAB elektroniam katalogui – 10 .*Tarp knygu*, 2006, gegužė, p. 7-8.
30. STRIOGIENĖ, A. Kompiuterių katalogų technologijos. *Informacijos mokslai*, T. 6 (1997), p. 93-99.
31. STRIOGIENĖ, A. Kompiuteriniai suvestiniai katalogai Lietuvoje. *Informacijos mokslai*. T. 5 (1996), p. 98-107.
32. ŠERMOKAS, Albertas. Baigiamos kompiuterizuoti šalies mokyklų bibliotekos. Sintagma 2004. Prieiga per internetą: <http://www.sintagma.lt/sintagma/> .Žiūrėta : 2007 01 04.
33. ŠERMOKAS, Albertas. LIBIS: nuo idėjų iki rezultatų. *Tarp knygu*, 2001, gruodis, p. 1–3.

34. Tarptautinių katalogavimo principų išdėstymas. Prieiga per internetą :
http://www.lnb.lt/doc/bkc/statement_lithuanian1.pdf. Žiūrėta : 2007.09.10.
35. VARNIENĖ, R. JANONIS, O. Katalogavimo dokumentai: tarptautinė praktika ir Lietuva.
Tarp knygų. 1999, sausis, p. 6-7.

SUMMARY

In the 21st century governmental institutions and media in Lithuania pay a lot of attention to the development of “information” or “knowledge” society and are engaged in practical implementation of information technology (IT). Governmental institutions are concerned to keep pace with the European Union and neighbouring countries, especially Baltic countries, level.

To develop and implement society’s computer literacy require necessary technologies and means for which creation and development it is obligatory to possess computer devices, IT specialists, there ought to be approval of the state and society and reciprocal concern.

School library as one of the most important parts in school experiences and has to overcome all the changes in educational and cultural systems to keep with information society. In order not to stay behind from public and academic libraries, which are provided with modern technologies, school libraries also must have electronic catalogue, which would facilitate the accounting and management of funds, delivery of the recourses existent in the funds. The Ministry of Education and Science in Lithuania announced the contest and in 2003 gave the licence to Ltd “Sintagma” which created software called MOBIS (information system of school libraries).

The paper reviewed and evaluated implementation, different stages of implementation and functional potential of for schools designed computer-based catalogue MOBIS in Lithuanian schools’ libraries, a survey of librarians in Lithuanian schools about implementation of this program in their working place, advantages and disadvantages of the system was carried out.

According to the librarians, who have already installed electronic catalogue MOBIS, the system has essentially facilitated their work. MOBIS system gives them a chance to administer comfortably school library’s funds. Cataloguing, gathering, administration and search of issues are performed quickly and efficiently. The system also provides a possibility to connect to the catalogues of other schools and copy the descriptions of issues. It helps to save time.

However, many school libraries get not enough sponsorship and the support from school’s resources is not sufficient so not all libraries are able to purchase the hardware necessary to work with the program MOBIS.

The installation of MOBIS program in Lithuania's schools was planned to be accomplished till the end of 2006. Unfortunately, only a small number of schools can boast of full implementation and usage of this program. Although only in one third of schools this program is already installed, the work is not fully accomplished yet because there is a lack of necessary skills, time resources are too short, a shortage of librarians, there are not enough courses about installation and administration of MOBIS for librarians. Therefore a great deal of work waits for school librarians. Now it is difficult to foresee the problems. First steps are always complicated, however, namely the first steps confirmed the benefit of school libraries' computerisation and software MOBIS which also showed new work possibilities in the area of cataloguing, gathering and users' service.

ANKETA

Gerb. Respondente,

Esu Vilniaus universiteto Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos magistrantė. Rašau magistro darbą tema: „Kompiuterinės MOBIS programos diegimas Lietuvos mokyklų bibliotekose“. Norėčiau sužinoti, kaip sekasi diegti šią programą Jūsų mokyklos bibliotekoje, kokie Jūsų manymu yra šios programos pliusai ir minusai.

Anketa yra anoniminė, taigi duomenys bus naudojami tik apibendrinti ir tik magistro darbe.

Prašau pažymėti „+“ arba „-“, Jums tinkantį atsakymą arba parašyti savo nuomonę. Jei nežinote, kaip atsakyti, klausimą galite praleisti.

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus.

**1. Ar Jūsų mokyklos bibliotekoje įdiegta kompiuterinė MOBIS programa?
Kada?**

Taip   Ne   200...m.

2. Ar Jums atrodo, kad verta diegti šią programą mokyklų bibliotekose?

Taip   Ne   Neturiu nuomonės

3. Ar MOBIS programa patogi naudoti?

Taip   Ne   Nelabai

4. Ar ši programa tenkina mokyklų bibliotekų poreikius?

Taip   Ne   Nelabai

5. Kokiame programos MOBIS diegimo etape dalyvavote?

I   II

6. Ar reikalingi bibliotekininkams kursai „MOBIS diegimas ir administravimas“?

Taip   Ne   Nežinau

7. Su kokiomis kliūtimis susidūrėte diegiant programą MOBIS Jūsų mokyklos bibliotekoje?

1.

- 2.
- 3.

8. Kokio dydžio yra Jūsų mokyklos bibliotekos fondas?

1000-5000 vnt.   5000-10000 vnt.   10000-20000 vnt.   virš 20000 vnt.

9. Kokia fondo aprašų dalis (%) šiuo metu jau suvesta į kompiuterį?

Apie 25%   apie 50%   apie 75%   apie 100%

10. Kiek darbuotojų dirba bibliotekoje?

1   2   3   4

11. Ar visi bibliotekos darbuotojai dalyvauja(o) MOBIS kursuose?

Visi/nevisi Pradiniuose   visi/nevisi Tęstiniuose

12. Ar turite visą sukomplektuotą MOBIS techninę įrangą?

- a) brūkšninių kodų skaitytuvą,
- b) spausdintuvą,
- c) brūkšninių kodų lipdukus.

13. Ar galite lengvai jungtis prie kitų Lietuvos bibliotekų katalogų ir kopijuoti leidinių aprašus?

Taip   Ne   Ne visada

14. Ar MOBIS programinės įrangos funkcijos leidžia efektyviai ir greitai tvarkyti?

	Taip	Ne	Ne visada
a) katalogavimą,	☐	☐	☐
b) komplektavimą,	☐	☐	☐
c) paiešką,	☐	☐	☐
d) vadovėlių tvarkymą,	☐	☐	☐
e) skaitytojų aptarnavimą.	☐	☐	☐

15. Ar gali patys lankytojai atlikti bibliotekoje?

	Taip	Ne	Ne visada
a) bibliografinių įrašų paiešką ir juos peržiūrėti, ☐	☐	☐	☐
b) atlikti užsakymą. ☐	☐	☐	☐

16. Kokie Jūsų manymu, šios programos trūkumai?

- 1.
- 2.
- 3.

17. Kokie Jūsų manymu, šios programos privalumai?

- 1.
- 2.
- 3.